Форма № Н-9.02

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

УДК 811.112.2'25=161.2:31/.32

Погоджено	**Допускається до захисту**
Декан гуманітарно-педагогічного факультету,	Завідувач кафедри іноземної філології і перекладу,
кандидат філософських наук, доцент	доктор педагогічних наук, професор
Савицька І.М.	Амеліна С.М.
«__» _____ 2023 р.	«__» _____ 2023 р.

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: **«Стратегії перекладу суспільно-політичних реалій з німецької на українську мову»**

Спеціальність **035 «Філологія»**
Спеціалізація **035.043- германські мови та літератури(переклад включно)**
Освітня програма **Німецька мова та друга іноземна**
Програма підготовки **освітньо-професійна**

Виконала _____ **Кодола О.В.**

Керівник магістерської роботи _____ **Амеліна С.М.,** д.пед.н., професор

КИЇВ – 2023

ЗМІСТ

Вступ……3
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ РЕАЛІЙ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ……6
1.1. Поняття реалія у перекладознавсті……6
1.2. Структурні особливості реалій та взаємозв'язки з іншими лексичними одиницями……11
1.3. Граматична форма реалії……15
1.4. Класифікація реалій за Р. П. Зорівчак та В. С. Виноградова……18
1.5. Розширена класифікація реалій С. Флорина та С. Влахова……22
Висновки до розділу 1……31
РОЗДІЛ 2. СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ РЕАЛІЙ……33
2.1 Теорії перекладу суспільно-політичних текстів……33
2.2 Головні прийоми передачі слів-реалій за Р. П. Зорічак……36
2.3 Шляхи перекладу реалій за С. Флорином та С. Влаховим……43
2.4 Вибір методу перекладу слів-реалій в залежності від різних факторів……46
2.5 Особливості перекладу історичних реалій……49
2.6 Основні способи перекладу суспільно-політичних реалій з німецької на українську мову……55
2.7 Суспільно-політичні реалії України як підґрунтя співпраці з Радою Європи……61
2.8 Стратегії порівняння оригінальних та перекладених текстів……70
Висновки до розділу 2……74
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ……75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……76

НУБіП України

ВСТУП

У магістерській роботі досліджується таке явище як реалія. Розглядаються різні класифікації слів-реалій та особливості їхнього відтворення при перекладі німецькою мовою. Пропонована робота присвячена не лише аналізу поняття «реалія» як перекладознавчої категорії, вивченню їхніх класифікацій та шляхів перекладу німецькою мовою, але й розглядає проблеми передачі слів-реалій іноземною мовою та методи їхнього перекладу в залежності від низки чинників. Сьогодні існує багато мовних засобів, які допомагають при перекладі політичних термінів. Але не завжди перекладач в змозі використати еквівалент, адже він може бути відсутнім. Перекладач стоїть перед важливим вибором: або передати чіткий зміст політичного поняття іншої країни, або адаптувати текст до мови-сприймача.

Актуальність дослідження полягає у загостренні уваги на таку проблему як – проблеми перекладу суспільно-політичних понять і термінів. Актуальність обумовлена недостатнім рівнем вивчення обраних мовних одиниць в німецькій мові, відсутністю системного порівняльного аналізу 9 українських та німецьких реалій, необхідністю формування конкретного набору трансформаційних й інтерпретативних методик при перекладі безеквівалентних мовних одиниць різних рівнів з однієї мови на іншу.

Мета пропонованого дослідження полягає у вивченні поняття «реалія» як перекладознавчої категорії, виявленні характерних особливостей цього пласту безеквівалентної лексики, щоб визначити оптимальні шляхи їх перекладу.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких практичних завдань:

1. Здійснити порівняльний аналіз тлумачення поняття «реалія» науковцями з метою визначення його сутності.
2. Розглянути класифікації реалій для визначення пропонованих способів їх перекладу.
3. Визначити основні способи передачі реалій іншою мовою.

Об'єктом дослідження є реалії у загальній системі сучасної німецької мови.

Предметом дослідження є способи перекладу українських реалій німецькою мовою.

Метод перекладознавчого та семантичного аналізу, за допомогою якого був проведений аналіз перекладів та аналіз семантичого значення реалії. Описовий метод, за допомогою якого були описані отриманц у ході дослідження результати. **Теоретична значущість** полягає у внеску в теорію перекладознавства, а саме переклад безеквівалентної лексики політичних термінів. **Практична цінність:** дані із дослідження можна використовувати на практичних заняттях з теорії і практики перекладу, лекціях та семінарах із перекладознавста.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів із висновками до кожного, загальних висновків, списку використаної літератури (51 наукове джерело українською, німецькою, англійською мовами). Загальний обсяг роботи складає 76 сторінок.

У Вступі описується актуальність дослідження, висвітлено мету та поставлені практичні завдання, визначено матеріал, об'єкт, предмет та методи даного дослідження, обґрунтовується теоретична та практична цінність, зазначено структуру роботи та її обсяг.

У першому розділі «Поняття реалії, класифікація та методи перекладу» проведено аналітичний огляд робіт вітчизняних та зарубіжних доіслідників, присвячених дослідженню безеквівалентної лексики, розгдянуто різні погляди на тлумачення поняття «реалії», її граматичну структуру та співвідношення з іншими лексичними одиницями, розглянуто різні класифікації реалій, особливу увагу приділено шляхам перекладу реалій іншою мовою.

У другому розділі " Способи перекладу реалій " розглянуто питання щодо теорії перекладу суспільно-політичних текстів, а також стратегії порівняння оригінальних та перекладених текстів. Крім того, висвітлено

головні прийоми передачі слів-реалій за Р. П. Зорічак, шляхи перекладу реалій за С. Флорином та С. Влаховим, визначено вибір методу перекладу слів-реалій в залежності від різних факторів, розглянуто особливості перекладу історичних реалій та основні способи перекладу суспільно-політичних реалій з німецької на українську мову. А також у підрозділі 2.7 «Суспільно-політичні реалії України як підгрунтя співпраці з Радою Європи» поглиблено розуміння важливості правильного та ефективного перекладу в умовах сучасного світу та порівняно стратегії оригінальних та перекладених текстів.

НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України

РОЗДІЛ 1 ПОНЯТТЯ РЕАЛІЇ, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА МЕТОДИ ПЕРЕКЛАДУ

Цей розділ містить аналітичний огляд робіт вітчизняних та зарубіжних дослідників, розглянуто різні погляди на тлумачення поняття «реалії», її граматичну структуру та співвідношення з іншими лексичними одиницями, зокрема безеквівалентною лексикою, розглянуто різні класифікації поділу реалій, досліджено шляхи перекладу реалій.

1.1 Поняття реалія у перекладознавсті.

Протягом тисячоліть формуються традиції та звичаї, які передаються з покоління в покоління. Кожна держава відрізняється своєю унікальністю, своєю специфікою розвитку. Тому не дивно, що для кожного народу притаманні специальні слова, дослівний переклад яких не можливо знайти у іншій культурі. Слова, аналоги яких не можливо знайти у іншій культурі, називають – реалії. Реалії передають колорит та самобутність кожного народу.

Реалія з латини перекладається як «дійсний», «вагомий». Спочатку «реалія» відносилась до середнього роду множини. Але потім, під впливом болгарської та польської мов, змінилась на іменник жіночого роду.

В більшості філологічних робіт, слово «реалія» використовують для позначення предмета або матеріальну річ, наприклад «реалії суспільного життя», або «реалії західної культури».

У галузі перекладознавства поняття реалії більше співвідносять зі словом, яке позначає такі явища як «реалії суспільного життя». Такі вагомі розмежування в трактуванні поняття «реалія» виникають під різним розумінням реалії в перекладознавсті, реалії в літературознавсті та лінгвістиці. Передача змісту реалії при перекладі відіграє важливу роль у перекладознавсті як науки, особливо при перекладі художньої літератури, адже саме там автор нам показує весь колорит та самобутність тієї чи іншої епохи.

НУБіП України

Розглянемо декілька поглядів, щодо пояснення терміну «реалія» та які визначення давали їй дослідники. Найперший дослідник, який дослідив та розповів про реалії був А.В. Федоров у своїй монографії «Про художній переклад» у 1940 році. На думку А.В. Федорова реалії позначають такі слова, які описують національний колорит суспільного життя та побуту. У своїй монографії, А.В. Федоров пояснює, що при передачі реалій перекладач повинен володіти не лише перекладацькою компетентністю та знаннями мови, але й мати поглиблені знання в галузі лінгвокраїнознавста, для кращого розуміння історичного розвитку країни та суспільства, соціальних та культурних змін.

Л.Н. Соболєв, в свою чергу, дав наступне визначення словам-реаліям: «Терміном «реалії» позначають побутові і специфічні національні слова й звороти, що не мають еквівалентів у побуті, а отже, і мовах інших народів» . Він відносить до категорії слів-реалій прислів'я, що є помилково. Окремі слова в прислів'ях можуть відноситися до реалій, але все прислів'я не має еквівалента у мові-сприймача через узагальнено-абстрактний характер. Л.Н. Соболєв притримується думки, що реалія, як явище, відноситься до безеквівалентної лексики через елементи побуту і національні слова, які не мають відповідника в іншій мові.

За словами Я.І. Рецкер, «Реалії – це слова, що позначають предмети, процеси й явища, характерні для життя і побуту країни, але не відзначаються науковою точністю визначення, властивою термінам».

Таким чином, можна зробити висновок, що слова можуть відноситися під характеристику реалій в одній мові, а іншій мові слово не буде мати ознак реалій. На прикладі це виглядає так, що в Україні є проїзний квиток. В США таке поняття відсутнє. Тому, «проїзний квиток» при перекладі на англійську мову американського варіанту буде реалією. У Великобританії також є проїзні квитки, тому наш проїзний квиток не являється реалією для британського варіанту.

НУБіП України

Є.М. Верещагін та В.Г. Костомаров стверджують, що з точки зору лінгвокраїнознавства, реалії – це лексемні одиниці, які несуть певне, закріплене за собою, етнокультурне значення, іноземної мови. Тобто, фразеологізми також можуть бути реаліями.

О.Л. Кундзіч, один із українських дослідників, сказав, що до реалій можна віднести народні пісні певного народу, адже вони переважно не перекладаються і наповнені колоритом народу [16].

Г.Д. Томахін у своїй роботі написав: «реалії – це назви властивих тільки певним націям і народам предметів матеріальної культури, фактів історії, державних інститутів, імена національних і фольклорних героїв, міфологічних істот».

О.С. Ахманова дала таке визначення реаліям: «в класичній граматиці різноманітні фактори, що вивчаються зовнішньою лінгвістикою, такі, як державний устрій країни, історія та культура народу, мовні контакти носіїв певноїмови і т.д. з точки зору їх відображення в даній мові».

На думку Вл. Россельса «реалія – це предмет, поняття, явище, характерне для історії, культури, побуту, життя того чи іншого народу країни, яке не зустрічається в інших народах» . Також він доповнив визначення слів-реалій тим, що вони являються «іншомовними словами, які позначають поняття, предмети, явища, які не використовуються тим народом, на мову якого твір перекладається».

Р. Зорівчак зробила вагомий вклад у галузі перекладу реалй. Вона опиралась на матеріали Івана Франка, який представляє собою основоположника саме українського перекладознавста. На думку Р. Зорівчак: «реалії – це моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщує (в плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об’єктивної дійсності мови сприймача» [13, с. 58]. Р. Зорівчак також наголошує, що реалії не відносяться до неперекладної лексики, неологізмів, інтернаціоналізмів та діалектизмів. Р. Зорівчак не погодилася з поглядом С. Ковганюка щодо визначення реалій,

але ще й розкритикувала цей погляд як досить поверхневим. С. Ковганюк у своїй книзі «Практика перекладу» опублікував пояснення: «реалії – це назви предметів і явищ матеріальної і духовної культури певного народу, які в перекладі залишаються незмінними» [13, с. 106].

Г. Шатков створив поняття «безеквівалентна лексика» та «еквівалентність». Він вважає, що: «безеквівалентна лексика – це такі лексичні одиниці, які не мають відповідних лексем у лексиці іншої мови. Сюди відносять слова-реалії, а також деякі звороти» . В свою чергу, Г. Шатков створив критерій для слів-реалій. Критерій наявності або відсутності лексемного відповідника в словнику мови-сприймача.

Також у своїх роботах Г. Шатков висловив свою думку: «Найтиповішою безеквівалентною лексикою слід вважати власні імена і слова, що позначають національно-специфічні реалії».

В своїх роботах Л.С. Бархударов відносить реалії до безеквівалентної лексики. За його твердженням «реалії – це слова, які позначають предмети, поняття та ситуації, які не існують в практичному досвіді людей, щорозмовляють іншою мовою». До слів-реалій Л.С. Бархударов відніс слова, які позначають різні предмети матеріальної або духовної культури, властиві певному народу. Наприклад, назви страв національної кухні (напр.: борщ, квас, калач), одяг (напр.: сарафан, лапті), взуття, народні танці (напр.: гопак), устна народна творчість (напр.: частівки). Також реаліями можуть бути стійкі вирази характерні лише для певної країни, політичні установи та суспільні явища, торгові та суспільні заклади.

Найбільш зрозумілим та точним дали визначення саме С. Влахов та С. Флорин. У своїх роботах вони дали власне тлумачення, що «реалії – це слова і словосполучення народної мови, які відображають найменування предметів, понять, явищ, характерних для географічного середовища, культури, матеріального побуту або суспільноісторичних особливостей народу, нації, країни, племені, і які, таким чином, постають носіями національного, місцевого або історичного колориту; точних відповідностей в інших мовах

такі слова не мають, а отже, не можуть бути перекладені «на загальних основах», тому що вимагають особливого підходу» [4, с. 25].

Слова, які позначають різні предмети матеріальної або духовної культури, властиві певному народу. Наприклад, назви страв національної кухні (напр.: борщ, квас, калач), одяг (напр.: сарафан, лапті), взуття, народні танці (напр.: гопак), устна народна творчість (напр.: частівки). Також реаліями можуть бути стійкі вирази характерні лише для певної країни, політичні установи та суспільні явища, торгові та суспільні заклади. Найбільш зрозумілим та точним дали визначення саме С. Влахова та С. Флорин.

У своїх роботах вони дали власне тлумачення, що «реалії – це слова і словосполучення народної мови, які відображають найменування предметів, понять, явищ, характерних для географічного середовища, культури, матеріального побуту або суспільноісторичних особливостей народу, нації, країни, племені, і які, таким чином, постають носіями національного, місцевого або історичного колориту; точних відповідностей в інших мовах

такі слова не мають, а отже, не можуть бути перекладені «на загальних основах», тому що вимагають особливого підходу» [4, с. 25].

НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України

1.2 Структурні особливості реалій та взаємозв'язки з іншими лексичними одиницями

Реалія має багато схожих рис із таким поняттям як «термін». Незважаючи на те, що термін позначає однозначні поняття та явища, без синонімічного ряду та іноземного походження, всі ці характеристики також притаманні реаліям. В деяких випадках важко розмежувати реалію та поняття, тому що існують слова, які одночасно можуть бути як реаліями, так і поняттями. Але є одна вагома відмінність між реалією та поняттям.

Реалія – безеквівалентна лексична одиниця, яка вживається переважно в літературному стилі для підсилення опису колориту.

Термін має еквівалентний переклад та вживається у науковому стилі, виконує називну функцію та певних стилістичних задач. Для терміну відсутня національна приналежність, на відміну від реалії. Реалії також мають міжнародне розповсюдження та використовуються так часто і широко, як і термін, але з іншим смисловим забарвленням. Термін також відрізняється від реалії тим, що створений штучно для назви тих чи інших предметів.

Реалії, в свою чергу, виникають природно, адже вони пов'язані із побутовим життям та світоглядом певного народу. Реалії використовуються частіше, ніж терміни, у повсякденному житті. Але реалії одного народу важкі для розуміння для іншого народу. Значення термінів можна зрозуміти завдяки інтернаціоналізму.

Побачити межу між реаліями та власними назвами складно, адже реалії мають характерні ознаки, які властиві власним назвам, а власні назви можуть бути повними реаліями. Різниця може бути в тому, що власні назви пишуться з великої літери, а реалії з маленької літери. Але таке розмежування не властиве всім мовам (наприклад для німецької мови). Реалії відрізняються від власних назв своїм семантичним значенням.

Якщо взяти за приклад свята, то День Матері, День Народження – всі свята зрозумілі та немає необхідності в їх поясненні. Бруду, холі,

октоберфест – такі свята будуть виступати реаліями у контексті та вимагатимуть пояснення з боку перекладача.

Підсумовуючи, можна сказати, що різниця між реаліями та власними назвами з першого погляду не очевидна. Інколи відмінності відсутні, а інколи їх взагалі немає, коли власні назви переходять в категорію «реалії». Єдина що може допомогти побачити різницю – це орфографія (досить умовно).

Тим не менш, можна підводити власні назви до категорії реалій, що в свою чергу прирівнює власні назви до безеквівалентної лексики. Власним назвам властиве конотативне значення та легкість передачі національного або історичного колориту, яке в свою чергу і дає схожість із реаліями [2, с. 8-12]. Реалії це лексичні одиниці (рідше фразеологічні одиниці), які не належать до літературної норми, а до «не літературної» лексики.

Реалії можуть вживатися обмежено, наприклад – діалекти, рідше позначають жаргони, та майже ніколи інших лексичних відступлень від літературної мови (ламана мова, дитяча мова). Це можна пояснити тим, що реалії позначають місцеві явища та предмети.

Письменники минулого часто використовували у своїх роботах «іншомовне вкраплення». Літературі «Західної Європи» було притамано використовувати мудрі вислови, афоризми або поодинокі слова грецькою мовою або на латині. Читаючи романи класичної російської літератури можна побачити слова та вирази не лише на латині, а також французькою та навіть німецькою мовах.

Під поняттям «іншомовне вкраплення» С. Влахов та С. Флорин розуміють усі слова та словосполучення, які письменник використовує іноземною мовою, тобто в мові оригіналу, або транслітерує без зміни морфологічних характеристик. «Іншомовні вкраплення» також можуть бути реаліями, які автор пише іноземною мовою або транслітерацією. С. Влахов та С. Флорин підкреслити, що лише деякі «іншомовні вкраплення» відносяться до реалій. Наприклад, якщо у романі персонаж, який розмовляє українською мовою, вставляє російські слова (говорить суржиком), – це не являється

реалією. Якщо персонаж, який довго проживав у Франції, вставляє в свою мову слова, які позначають предмети повсякденного життя французів, то вони будуть реаліями. Наприклад, зайдемо у бістро, потрібно купити багет. Деякі дослідники змінюють поняття «іншомовне вкраплення» на поняття «варваризм» або «екзотична лексика».

Д.Є. Розенталь відносить до лексики варваризмів слова іншомовного походження та терміни. Між екзотизмами та варваризмами автор не бачить різницю через те, що вони мають однакові характеристики. На думку Д.Є.Розенталя існує дві функції варваризмів: перша, передачі понять (реалії та терміни) для підсилення колориту, друга функція слугує методом сатири для висміювання людей, які цікавляться закордонними речами. В підсумку, розбіжність між реаліями та «іншомовними вкрапленнями» залежить від того, який підтекст та сенс автор вкладає в те чи інше поняття. Досі не існує єдиної думки про те, до якої одиниці мови слід відносити реалії.

На думку М.Л. Вайсбурда, який вважає що «реалії – це події громадського і культурного життя країни, громадські організації та установи, звичаї та традиції, предмети побуту, географічні місця, витрови мистецтва та літератури, імена історичних постатей, артистів, спортсменів, вчених, письменників, персонажів художніх творів; явища природи, а також багато різних явищ, які не підлягають під класифікацію» [3, с. 20]. Він вважає, що «поняття, яке відноситься до числа реалій, можуть бути виражені поодинокими словами, словосполученнями, реченнями та скороченнями» [3, с. 98].

С. Флорин і С. Влахов висловили свою думку про те, що реалії не лише слова, а й номінативні словосполучення. Якщо слово «кортеси» вважають реалією, то монгольский «Великий народний хурал» також являє собою реалію.

Якщо розглядати реалії в якості фразеологічних одиниць, то можна побачити словосполучення всіх типів (ідіоми, прислів'я та приказки, які мають характер національного або історичного забарвлення). Та

фразеологічні одиниці в яких міститься слово-реалія. Реалії також можуть приймати форму скорочень. Наприклад, загс, універ, грн [5, с. 13-17].

НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України

1.3 Граматична форма реалії

Граматична форма реалії пов'язана з визначенням до якої частини мови, граматичної категорії та формотворення реалія відноситься.

В більшості випадків, реалія – це іменник. Це підтверджується тим, що в «словничку» М.В. Гоголя реалії лише іменники.

На відміну від термінів, реалії майже не бувають віддієслівними іменниками, що пояснюється тим, що реалії не містять в собі «опредметненну дію». Серед інших частин мови не зустрічаються самостійні реалії, особливо реалії службове-слово.

Похідні від реалій частини мови мають зберегти частково національний або історичний колорит, не зважаючи на те, чи будуть вони реаліями. Наприклад, генетично зв'язані із реаліями відмінювальні прикметники, як: вершковий, фунтовий, копієчний, гривневий. Значення цих прикметників пов'язано із значенням слів-реалій, від яких вони походять. Можна назвати такі прикметники відносними, які не мають еквівалента в іншій мові, тому на кожну мову вони перекладаються в залежності від граматичної системи. Наприклад, рубль в складному слові 'Rubelzigeretten' буде виступати реалією, але в перекладі буде не іменником, а відмінювальним прикметником рублева цигарка. При цьому зберігається національний колорит.

Присвійні прикметники семантично не відрізняються від форми у родовому відмінку, наприклад, канцелярський, завхозний. Але при перекладі присвійні прикметники будуть виступати іменниками.

Інша ситуація, коли прикметник має якісне значенння, тобто використовується для позначення переносного значеннння. Хоча, можна сказати, що не існує великої кількості реалій, при перекладі яких, можна створити речення у переносному значенні. Наприклад, слово фунтовий означає «щось вагою в фунт». Але слово копійковий можна використати з таким підтекстом, як «копійкова справа, копійкова річ».

При цьому, прикметники, які походять від реалій та використовуються для підкреслення переносного сенсу, можуть поєісти головне місце над

самою реалією та не висвітлити національний або історичний колорит народу.

Потрібно відмітити, що реалія прижившись в мові-сприймача, може отримати рід та відмінювання по відмінкам та числам. Деякі транскрибовані реалії отримують досить правильні граматичні форми в мові-сприймача, наприклад, реалія рубль в англійській та німецькій мовах має форму множини напр.: укр. рубль ‘roubles’, ‘Rubels’, адже анг. money, що в перекладі на українську мову ‘гроші’, мають лише форму множини.

При перекладі реалій, можна дивитися у словник, де описано правильну граматичну форму слова. При умові, що слово відсутнє у словнику, перекладач має два шляхи перекладу: або українізувати слово, або не відмінювати реалію та писати у називному відмінку.

Порівнюючи реалії з термінами, власними назвами, відступлення від літературної мови та «іншомовними вкрапленнями» можна задатися питанням: яка різнаця між словами, які являються реаліями і ні, та де між ними межа? Це запитання має теоретичну цінність, адже відповідь допоможе знайти шляхи, завдяки яким, перекладач матиме змогу достовірно перекласти слово та текст загалом.

Якщо розглядати різницю за посилом та змістом слова, то реаліям властивий предметний зміст, тобто тісний зв’язок референта (значення реалії, предмета, явища, поняття) із народом або країною з одного боку, та історичним відрізком часу з іншого.

Існують погляди, що реалія відповідає на запитання: що є у нашій культурі або країні і чого немає в іншій культурі та країні, що для нас своє, а що чуже? Здавалося, твердження допомагає розмежувати слово-реалію та іншу лексику, але можна побачити зовсім інший результат. Наприклад, дерево пальма.

Для України це нетипове дерево, можна навіть сказати екзотичне дерево. Но для жителів коралових островів, тропіків та субтропіків пальма являє собою звичайне дерево, а таке явище, як сніг — екзотизм. Приклад

показує, що слова пальма та сніг – не являються реаліями лише тому, що для певного народу або країни такі предмети або явища нетипові, екзотичні. В цьому випадку краще віднести такі слова до безеквівалентної лексики та назвати їх «екзотизмами», адже вони не являються показниками колориту країни або народу.

Щоб побачити слово-реалію у контексті, перекладач має задатися питанням: чи являється це слово-реалія лексичною одиницею і якщо це реалія, то відноситься вона до іншого народу чи притаманна певному народу?

Щоб відповісти на перше питання, потрібно зіставити реалію з близькими до неї поняттями (якщо слово не підпадає до деяких категорій, то слово не являється реалією). Під час розгляду реалії під кутом «своє»-«чуже», свої реалії набагато важче розпізнати, тому що «чужі» реалії не залишаються не поміченими.

НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України

1.4 Класифікація реалій за Р.П. Зорівчак та В.С. Виноградова

Р.П. Зорівчак з погляду перекладознавство поділила реалії за історикосемантичною та структурною класифікацією [13, с. 4]. До першої категорії належать такі реалії:

- Реалії при існуючих референтах, напр.: укр. яворівка, перебудова, коломийка, анг. baby-sitter, Halloween, gifted child.

- Історичні реалії. Під історичними реаліями Р.П. Зорівчак розуміє архаїзми, які втратили свою життєздатність після зникнення референта. Вони позначають не лише національний колорит, але ще й хронологічний. Наприклад, укр. медведиця («група жінок, які переодягались та ходили по селі під час косовиці»), тарниця («дерев'яне сідло»), анг. the Black and Tans (англійські каральні закони в Ірландії), priest`s hole (пристаище священника під час переслідування католиків).

До структурної класифікації реалій відносять:

- Реалії-одночлени, напр.: укр. вечорниці, кобзарювати, англ. sheriff 'шериф', hreepence 'грінпіс'.

- Реалії-полічлени номінативного характеру, напр.: укр. курна хата, братська могила, троїстна музика, разовий хліб, анг. banana split 'банановий сплІт', Sussex pudding 'Суссекський пудинг з слив', ticket day 'добовий квиток', toffee apple 'яблука в карамелі', soap opera 'мильна опера'.

- Реалії-фразеологізми, напр.: укр. стати під вінок, дбати про скриню, на панщині бути, анг. to reach the woolsack 'стати лордом-канцлером', to enter at the Stationers` hall 'реєструвати авторське право'[13, с. 71].

З погляду практики перекладу Р.П. Зорівчак виділяє приховані та явні реалії. Приховані реалії – це слова, які мають еквівалент в мові-сприймача, але значення із перекладом різне. Також приховані реалії мають різне стилістичне забарвлення та культурологічну розбіжність. Наприклад, рушник буде мати значення не лише ужиткової речі у будинку, але й атрибут звичаю та обряду [13, с. 72].

НУБіП України

В.С. Виноградов пояснив, що під реаліями розуміють «не лише самі факти, явища і предмети, але також їх назви, слова і словосполучення». Він класифікував реалії на: побутові, етнографічні і міфологічні реалії, реалії світу природи, реалії державно-адміністративного устрою і суспільного життя (актуальні і історичні), ономастичні реалії і асоціативні реалії.

- Побутові реалії:

а) Житло: фазенда, ранчо, бодеадори, зензала, мачете, мате;

б) Одяг, головні убори: сарапе, ярей панчо, впала;

в) Їжа та напої: тортилья, локро, чуррі, мукена, текіла, грапа, сангрия;

г) Вид праці: родео, сафра;

д) Грошові одиниці: песо, конто, кетсаль, колон, сукре, алмуд, вару;

е) Музичні інструменти і народні пісні та танці: маракас, кена, рондадор, лунду, маламбо, пайадор;

ж) Народні свята: будинки, пелота;

з) Звертаня: тайт, мано, нінья, сеньйор.

- Етнографічні і міфологічні реалії:

а) Етнічні та соціальні спільноти та їх представники: інки, аймара, майа, ацтеки, сапотеки, тамойо, гаучо, тіко, чоло, самбо, лонго;

б) Боги, казкові створіння, легендарні місця: уака, пачакамак, канайма, рок, гуалічо.

- Реалії світу природи:

а) Тварини: лама, кайман, анаконда, маха, кобурі, самурая, каранчо, бобо, тараріра, кетсаль;

б) Рослини: кебрачо, омбу, сейба, хукар, манго, мангле, гуайабо, жакейра, балса, кока, папайо, батат;

в) Ландшафт, пейзаж: сельва, льянос, пампа, савана, сертан.

- Реалії державно-адміністративного устрою і суспільного життя (актуальні і історичні):

а) Адміністративні одиниці і державні інститути: територія, фрегезія, Кабільдо, інститут;

б) Суспільні організації, партії та їх учасники: гремio, копей, партідо Колорадо, апрістов, седврiста;

в) Промислові і аграрні установи, торгові заклади: інхеніо, Сентраль, ехідо, Гранха, Боліч, пулькерія, бодега;

г) Загальні воєнні та поліцейські підрозділи: сегурналь, карабінер, карабінери, кабо, пелатон, коман-данте;

д) Громадські посади, професії, титули, звання: мачетеро, гуахіра, менса, менсулеро, пеон, касик, капатас, пуестеро, бананеро, каучеро, корріхідор, мататігрес.

- Ономастичні реалії:

а) Антропоніми: Хуан, Педро, Беатріс, Кароліна, Гальвес, Сільва, Альварес. Також можна віднести індивідеальні імена та фамілії відомих суспільних діячів, літераторів, художників, артистів, спортсменів, знаменитостей.

б) Топоніми. Назви географічних об'єктів можна поділити на звичайні і меморіативні топоніми (додаткове смислове значення). Наприклад, Нумансія – місто, яке оособлює мужність. Китайський квартал – неблагополучне місце в Барселоні. Вулиця Флорида – торговий центр в Буенос-Айресі. Долорес – місто свободи Мексики;

в) Імена літературних героїв: Сід, Фернан Гонсалес, Гусман де Альфараче, Ласарильо, Дон Кіхот, Санчо Панса, Дульсінея, Лауренс, Маркіз де Брадомін, Авель Санчес, донья Перфекта, Пепе Рей, Пепіта Хіменес;

д) Назви аеропортів, театрів, музеїв, магазинів, компаній, ресторанів, пляжей: Тропікана (ресторан), Соліс (театр), Ель Обіспо (в'язниця), Пемекс (нафтова компанія), Маракана (стадіон), Юнай (фруктова компанія), Катеті (президентський палац), Копакабана (пляж), Гавана Лібре (готель), Таблада (оптовий ринок), Есеіса (аеропорт), Ла-Репарасьон (гімназія).

- Асоціативні реалії:

а) Вегетативні символи: омбу (поетичний символ), мадроньо (поетичний символ), яхе (символ предрікання долі), кипарис (символ безсмертя);

б) Анімалістичні символи: чоха (птах, який повідомляє про небезпеку), кобурі (птах, який володіє магією), кукула (птах символізує незалежність);

в) Символіка кольору: зелений – колір надії та майбутнього у Панамі, жовтий – колір поховання у Іспанії, білий – колір політичної партії в Уругваї, червоний – символ політичної партії в Колорадо;

г) Фольклорні, історичні та літературні алюзії. В.С. Виноградов сказав, що: «В них міститься натяки на образ життя, поведінку, риси характеру, діяння і т.д. історичних, фольклорних, літературних героїв, на історичні події, на міфи, переказ, літературні твори і т.д.».

д) Мовні алюзії. На них посилаються при використанні фразеологізмів, приказок, крилатих фраз або виразів.

НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України

1.5 Розширена класифікація реалій С. Флорина та С. Влахова

На думку С. Флорина та С. Влахова багато реалій можна віднести до:

- Предметної класифікації;
- Різних категорій класифікацій, як місцевому так і тимчасовому;
- «Іншомовних вкраплень», відходу від літературної мови, термінів, власних назв;
- Словосполучень.

В своїй класифікації реалій, вони приняли до уваги різні характеристики з класифікацій інших авторів та не погодилися з деякими аспектами характеристики. Наприклад, С. Флорин та С. Влахов не розглядали «психологічні реалії», «рекламні реалії» і «політичні реалії», які запропонував В.Д. Уваров та В.Ю. Крупнова. Вони вважають, що «рекламні реалії» переважно являють собою кліше та штампи, які можна віднести до фразеологізмів, або до торгового жаргону. Такі реалії не використовуються у художній літературі, а автори намагались розглянути реалії лише у цій сфері. Щодо «політичних реалій», то вони переважно відносяться до термінів, або реалій загально-політичної рубрики та «радянізмів».

С. Флорин та С. Влахов розширили свою класифікацію за конотативним значенням реалій, тобто в залежності від місцевого колориту та історичного колориту. Також вони врахували такі чинники, як: мова, ступінь освоєності, поширенність, форма та методи перекладу.

Класифікація складається з таких комонентів:

1. Предметний поділ
2. Місцевий поділ (залежить від мовної та національної приналежності)
3. Часовий поділ (в синхронії та діахронії)
4. Перекладацький поділ

До предметного поділу належать:

1. Географічні реалії:

- назви об'єктів метеорогії та об'єктів фізичної географії: містраль, самум, торнадо;

- назви географічних об’єктів, які пов’язані зі людською діяльністю: грід, польдер, язовір;

- ендеміки: ківі, йєті, снігова людина.

Географічні реалії пов’язані з фізичною географією та її розділами, або суміжними науками (ботанічна географія, зоогеографія). Також географічні реалії близькі до термінів, наприклад, степ, згідно із тлумачним словником, - це «великий безлісий, вкритий трав'янистою рослинністю, рівнинний простір у зоні сухого клімату…степ властивий для двох півкуль Землі». Можна зробити висновок, що степ – це термін, а не реалія, але види степу (пушта, пампа) – реалії. ‘Степ’ транскрибувався англійською мовою steppe, та Stеppe німецькою мовою. Цей метод транскрибування властивий як для термінів, так і для реалій. Але у багатьох художніх творах російських письменників під словом «степ» передавали ландшафт властивий для Польщі. Слово «джунглі» перейняли багато країн світу майже в однаковому фонетичному вигляді, напр.: анг. jungle, нім. Dschungel, укр. джунглі. В тлумачному словнику можна побачити, що при слові «джунглі» завжди буде згадуватися Індія («зарості характерні для Індії», «в деяких частинах Індії»), тобто наголошується на національну приналежність. Але в той же час, в багатьох мовах, це слово має інше тлумачення: «густі зарості», «густий болотистий ліс», тому, можна сказати, що слово «джунглі» являється як терміном, так і реалією.

2. Етнографічні реалії. До етнографічних реалій відносяться поняття, які позначають побут і культуру народу, обряди, релігію, духовну культуру, звичаї та традиції, фольклор та мистецтво:

- побут:

а) їжа та напої: щі, чебуреки, пиріг, спагеті, хумус, сидр, чайхана, пиріжкова, бістро, салун;

б) одяг та взуття: бурнус, кімоно, сарі, сукман, лапті, черевики, сомбреро, чалма, пендара, кокошник;

НУБіП України

в) житло, меблі, посуд: хата, чум, бунгало, тукуль, дівоча пічка, буржуйка, софра, амфора, стомна;

г) транспорт: кеб, ландо, катамаран, каюр, джонка;

д) інше: махорка, ароматні палички, дім відпочинку, путівка, санаторій.

- праця:

а) професії: перекладач, бригадир, фермер, консьєрж, двірник, ударник;

б) знаряддя праці: бумеранг, губерка, ласо, кетмень, мачете;

в) організація праці: ранчо, агрокомплекс, бригада, гільдія, мандра.

- мистецтво і культура:

а) музика та танці: козачок, гопак, лезгинка, хоро, хоруми, хорал, блюз, конфу, халі-галі, краков'як;

б) музичні інструменти: балалайка, тамтам, гуслі, банджо, гамелан, хура;

в) фольклор: сага, билина, руна, баяти, частушка, богатир, батир;

г) театр: кабукі, комедія дель арте, містерія, хепенінг, арлекін, петрушка, каспер, панч;

д) інші види мистецтва: ікебана, маконда;

е) музиканти: трубадур, скальд, кобзар, бард, скоморох, гейша, ояма;

ж) звичаї та ритуали: коляда, вендета, церемонія тя-но-ю, кукер, тамада, масниця, рамазан;

з) свята: 1 Травня, День Перемоги, пасха, коляда, День вдячності, лапта, крикет, тарок, пітчер;

і) міфологія: Дід Мороз, троль, валькірії, вурдалак, пісочна людина, жарптиця;

к) культ: лама, абат, шаман, квакери, хадж, мечеть, костел, синагога;

л) календарні події: вересень, червень, бабине літо, вайшак.

- етнічні об'єкти:

а) етноніми: банту, гуцул, кафр, копт, баски, казах;

б) клички (жартівливі або образливі): кацап, хохол, кокні, шваб, горила;

НУБіП України

в) назви людини за місцем проживання: шоп, тарасконець, абердинець;

- міри фізичних величин та грошові одиниці:

а) одиниці мір: фут, ярд, пуд, десятина, акр, кварта, четверть, гаш;

б) грошові одиниці: рублі, копійка, ліра, франк, песо;

в) просторічні назви: сотка, половинка, п'ятак, двушка, червонець.

3. Суспільно-політичні реалії:

- Органи та представники влади:

а) органи влади: Великий народний хурал, кортеси, меджліс, дума, рада, муніципалітет, виконком;

б) представники влади: канцлер, хан, цар, шах, фараон, лорд, візир, шериф, гетьман, кабака;

- Адміністративно-територіальний устрій:

а) адміністративно-територіальні одиниці: область, департамент, губернія, графство, околія, кантон, арат;

б) населені пункти: хутір, аул, стійбище;

в) складові населеного пункта: ряд, стрнало, зума, корзо.

- Суспільно-політичне життя:

а) політична діяльність та політичні діячі: більшовики, троцькісти, торі;

б) патріотичний та суспільний рух та їх діячі: партизани, хайдути, славісти, слов'янофіли, Червоний Півмісяць;

в) соціальний рух та їх представники: воєнно-промисловий комплекс, лобі, неп, непман, вболівальник, хіпі;

г) звання, ступені, титули, звертання: кандидат наук, бакалавр, заслужений діяч культури, народний артист, князь, принц, граф, барон, герцог, лорд, дворянин, статський радник, сер, сір, мадам;

д) установи: загс, комітет мистецтва і культури, золотий стіл;

е) учбові заклади і культурні установи: коледж, ліцей, кампус;

ж) ранги і касти та їх члени: дворянство, міщанство, юнкер, варна, брахман, дворянин, шурда, самурай, юнкерство;

- Воєнні реалії:

НУБіП України

а) підрозділи: легіон, фаланга, табір, сотня, орда, когорта;

б) зброя: арбалет, мушкет, ятаган, катюша, таран;

в) обмундирування: шлем, кольчуга, темляк, бушлат;

г) військовослужбовці: отаман, десятник, капітан, сардар, прапорщик, гардемарин, яничар, драбант, драгун, пластун, унтер.

Місцевий поділ враховує два невід'ємних один від одного критерія: національна приналежність реалії до референта і мова-сприймача. Важливу роль грає не екстралінгвістичний принцип, а саме мовний принцип, що дозволяє розглядати реалії в межах однієї мови («своє», «чуже») та в порівняні двох мов (внутрішні та зовнішні реалії). «Свої» реалії в залежності від поширеності і вживаності можна поділити на: національні реалії, локальні реалії, мікрореалії. «Чужі» реалії поділяються на інтернаціональні реалії та регіональні реалії.

1.Реалії в межах однієї мови

«Свої» реалії важко розпізнати, адже загалом це спокойвічні слова мови. Наприклад, рос. самовар, боярин, комсомолец, анг. ale 'світле пиво', нім. Wehrmacht 'збройні сили нацистської Німеччини', Bürger 'громадянин', fiarce 'екіпаж'.

«Чужі» реалії – це слова іншомовного походження, які ввійшли в словниковий склад мови у вигляді кальки, дослівного перекладу або 30 транскрибування реалії. Наприклад, анг. business 'бізнес', рос. Спутник транскрибується в майже усіх європейських мовах.

2. В площині двох мов

В площині двох мов реалії аналізують з точки зору способу перекладу, лексикографії та зіставленням мов. Зовнішні реалії можуть бути чужими для двох мов, які порівнюються. Наприклад, слово норв. fjord 'довга, вузька затока' буде реалією для всіх мов, окрім норвезької мови. Внутрішні реалії – реалії для однієї із порівнювальних мов, та чужі для іншої мови. Якщо слово fjord зовнішня реалія для української або російської мов, то для пари українська-норвезька мови, або російська-норвезька мови – це внутрішня

реалія. Тобто для норвезької мови слово буде своєю реалією, а для всіх інших мов чужою. Національні реалії – слова, що описують предмети, які належать певному народу, певній нації та являються чужими за межами країни. Наявність національних реалій в тексті може призвести до того, що такі словареалії будуть асоціюватися з певним народом та країною. Наприклад, укр. бандура, галушки, гопак, рос. дьяк, анг. pie ‘пиріг’, cab ‘таксі’, нім. Schnaps ‘алкогольний напій’, Landtag ‘парламент, іт. Spaghetti ‘спагеті’. Для того, щоб реалія мала ознаку інтернаціональності, регіональності, спочатку потрібно мати ознаку національності. Навіть локальні реалії та мікрореалії мають національну характеристику.

Регіональними реаліями називають такі реалії, які стали поширеними не лише у власній країні, але й розповсюдились серед інших країн та народів, і стали невід’ємною частиною лексики декількох мов.

Для мов інших народів (не соціалістичні країни), такі слова-реалії втрачають ознаку регіональності, а набувають інтернаціональний характер. До регіональних реалій також відноситься група латиноамериканських реалій, африканських реалій, група реалій англомовних країн, таких як Великобританія та США, а з іншої сторони реалії країн Британського Співтовариства, скандинавські реалії та реалії країн Сходу.

Інтернаціональні реалії фігурують в лексиці багатьох мов, їх можна знайти в словниках, при чому вони зберегли початкове національне забарвлення. Наприклад, слово «ковбой». Не дивлячись на те, що пастухів можна знайти в кожній країні на Землі, а ковбоя лише на південному заході США, слово «ковбой» знає кожний народ.

Потрібно відмітити ще одну особливість інтернаціональних реалій: сенс або підтекст слова-реалії може видозмінюватись та повністю відрізнятися від початкового значення. Ковбой – з етимологічної точки зору просто пастух, який відрізняється від інших пастухів тим, що він «кінний». Для інших народів значення слова «ковбой» змінилося з пастуха, на авантюриста, героя та «безстрашну» людину з американських бойовиків.

Локальні реалії властиві не мові певного народу, а діалектам та мові груп меншин. Будучи діалектами, локальні реалії позначають специфічні для певного народу предмети та мають ознаки типових реалій. До таких реалій можна віднести напр.: укр. кобзар, молд. лаутар ‘носій традицій молдавської музики’.

Мікрореалій – це відносний термін, яким позначають такі реалії, територіальна або соціальна ознака яких знаходиться у вузьких межах. Наприклад, слова можуть бути характерними для одного міста або села, родини.

До часового поділу належать:

- сучасні реалії;
- історичні реалії.

Для аналізу часового поділу виникають такі питання:

- зв'язок реалій за предметним і часовим поділом;
- зв'язок реалій за місцевим і часовим поділом;
- запозичення чужих реалій в мову;
- запозичення через художню літературу;
- освоєння чужих реалій.

Статус реалій не завжди являється постійною ознакою слова. Зміна цього стану видно в часовому проміжку, коли термін стає реалією і навпаки, коли реалія переходить в термін та інші нетермінологічні одиниці.

Деякі терміни залежні від зміни референта (наприклад, застаріла модель машини), відходять в сферу історії, що в свою чергу призводить до того, що термін стає історичною реалією. Зворотній процес також залежить від референта: для нової сучасної моделі автомобіля, його деталей потрібно дати нові назви, які знаходять в старій реалії і вона стає назвою нового референта.

Нова реалія може втратити або зберегти зв’язок зі старим референтом, таким чином стара реалія стає сучасним терміном. Наприклад, слово «літак», спочатку мав значення килима (казкова реалія), потім одержав назву

літального апарату (термін), а на сьогодні, з більш сучасними апаратами, як ракети і супутники, перетворився в елемент повсякденної мови. Аналогічний випадок зі словом «бригадир», що в минулому мав значення воєнного чину і на сьогодні являється історичною реалією. Потім в соціалістичних країнах слово «бригадир» отримав нове значення «керівник бригади».

Історичні реалії завжди поєднанні з національним джерелом. Але бувають випадки, коли історична реалії віддалена від національного джерела, наприклад, коли реалія відноситься до давнього історичного проміжку часу (Стародавній Рим). В таких випадках історичний колорит домінує над національним. Крім того, з часом такі реалії тепер мають переносне значення та набули фразеологічного значення, що ще більше від'єднало їх від приналежності за місцевим поділом. Хоча є багато реалій, які можна проаналізувати в історичному плані, коли вони зберігають свою національну та історичну приналежність.

Незнання значень історичних реалій може призвести до спотворення при перекладі. Запозичення чужих реалій до лексики певної мови відбувається регулярно та рівномірно при тісних зв'язках між народами, та не рівномірно при неблагополучних політично-історичних подіях, соціальній революції, а також пов'язано з новим літературним рухом та зміною смаку і інтересів народу.

Яскравим прикладом введення реалій завдяки художнім творам можуть слугувати «українські» твори І.Я. Франка, І.П. Котляревського, Т.Г. Шевченка.

Багато реалій також проникають у лексику завдяки перекладам, тому важливо відмітити, що завдяки сучасним перекладачам можна помітити тенденцію проникнення реалій шляхом перекладу. Потрібно також сказати, що в більш старих перекладах важко побачити введення нових реалій, адже більшість перекладачів не часто транскрибували реалії, а більше видозмінювали їх під власну мову. Реалії при проникненні в нову мову або приживається, навіть втрачаючи колорит, або відходить в історію.

НУБіП України

За ступенем освоєння реалії можна поділити на дві категорії: знайомі реалії та незнайомі реалії. Реалія буде знайомою, коли іншомовне слово часто з'являється у літературних текстах, широко використовується засобами масової інформації, використовується носіями мови та представляє інтерес для народу, – все це протягом тривалого часу.

Таким чином, реалія входить в лексику певної мови та її можна знайти в словнику.

Прийнявши до уваги вище сказане, можна видозмінити категорії освоєння: реалії, які ввійшли в словниковий склад певної мови та реалії, які ще не належать до лексики мови. «Модні реалії» використовуються широким спектром суспільства, частіше підлітками, але не довгий проміжок часу. Адже кожного разу, коли приходить нова течія моди, «модні реалії» швидко замінюються іншими. Наприклад, рок-н-рол витісняє хіппі, шпильки витісняють платформу (вид жіночого взуття).

НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України

Висновки до розділу 1

Існує багато тлумачень про значення реалії. Але проаналізувавши визначення багатьох дослідників, можна зробити висновок, що найбільш зрозумілим та точним дали визначення саме С. Влахов та С. Флорин. У своїх роботах вони пояснили, що реалії відображають назви предметів, явищ, історичних та культурних особливостей нації та не мають точних відповідників в іншій мові.

Щодо взаємозв'язків реалії та іншими лексичними одиницями, потрібно відмітити, що реалія тісно пов'язана з термінами, власними назвами, літературними нормами, «іншомовним вкрапленням» та з фразеологічними одиницями.

Граматична форма реалії пов'язана з визначенням до якої частини мови, граматичної категорії та формотворення реалія відноситься. В більшості випадків, реалія – це іменник.

Р.П. Зорівчак поділила реалії на реалії при існуючих референтах та історичні реалії. А до структурної класифікації Р.П. Зорівчак віднесла: реалії-одночлени, реалії-полічлени та реалії-фразеологізми.

С. Флорин та С. Влахов класифікували реалії за: предметним поділом, місцевим поділом, часовим поділом та перекладацьким поділом.

До предметного поділу ввійшли: 50 географічні реалії, етнографічні реалії, суспільно-політичні реалії.

За місцевим поділом можна виокремити реалії в межах однієї мови та реалії в площині двох мов.

До часового поділу відносять сучасні та історичні реалії.

Р.П.Зорівчак на основі зіставленого перекладу прози виділила наступні методи перекладу реалій: «транскрипцію (транслітерацію), гіперонімічне перейменування, дескриптивну перифразу, комбіновану реномацію, калькування, мiжмовну транспозицію на конотативному рівні, метод уподібнення, віднайдення ситуативного відповідника, контекстуальне розтлумачення реалій».

С. Влахов і С. Флорин виокремели такі прийоми передачі реалій: введення неологізма, приблизний переклад, «контекстуальний» переклад. Вибір метода перекладу залежить від: характеру текста, значимості реалії в контексті, від характеру реалії та положення в лексичній системі, від мови та від читача перекладу.

Найоптимальніший метод перекладу історичних реалій – транскрипція. Особливо, коли перекладають сучасні твори, які автори штучно архаїзували. слова, які позначають різні предмети матеріальної або духовної культури, властиві певному народу. Наприклад, назви страв національної кухні (напр.: борщ, квас, калач), одяг (напр.: свита, плахта, чоботи), взуття, народні танці (напр.: гопак), усна народна творчість (напр.: частівки) [25, с. 95].

Також реаліями можуть бути стійкі вирази характерні лише для певної країни, політичні установи та суспільні явища, торгові та суспільні заклади. Найбільш зрозумілим та точним дали визначення саме С. Влахов та С. Флорин. У своїх роботах вони дали власне тлумачення, що «реалії – це слова і словосполучення народної мови, які відображають найменування предметів, понять, явищ, характерних для географічного середовища, культури, матеріального побуту або суспільноісторичних особливостей народу, нації, країни, племені, і які, таким чином, постають носіями національного, місцевого або історичного колориту; точних відповідностей в інших мовах, такі слова не мають, а отже, не можуть бути перекладені «на загальних основах», тому що вимагають особливого підходу» [3, с. 25].

НУБіП України

РОЗДІЛ 2. СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ РЕАЛІЙ

2.1. Теорії перекладу суспільно-політичних текстів

Основні теорії перекладу є важливою частиною будь-якої дослідницької роботи на тему перекладу. Вони надають теоретичну основу для аналізу та розуміння процесу перекладу. Ось декілька основних теорій перекладу:

1. Теорія еквівалентності Нідергарда:

Видатний дослідник Като Нідергард пропонує концепцію еквівалентності у перекладі. За цією теорією, переклад повинен забезпечувати еквівалентність повідомлень між оригіналом і перекладом на різних мовах.

2. Теорія функціонального перекладу:

Ця теорія висуває ідею, що переклад має задовольняти функціональні потреби читача, а не обов'язково повністю відтворювати оригінал. Перекладач повинен розуміти і враховувати контекст і призначення перекладу.

3. Теорія різниці та ідентичності Деканда:

Деканд розглядає процес перекладу як співвідношення між ідентичністю та різницею між оригіналом і перекладом. Він стверджує, що перекладач повинен знайти баланс між вірністю оригіналу і адаптацією під мову та культуру читача.

4. Теорія скандинавської школи:

Школа дослідників, представлених зокрема Готфредом Бедером, вивчає переклад зі спеціальною увагою до функціональності і призначення тексту. Вони підкреслюють необхідність збереження призначення тексту в процесі перекладу.

5. Теорія рецепції та активного читача:

Ця теорія підкреслює важливість активності читача в процесі розуміння перекладу. Відповідно, переклад повинен бути спрямований на задоволення потреб і очікувань читача.

НУБіП України

6. Теорія екоординованого діалогу Вільяма Армстронга.

В цій теорії відзначається, що переклад повинен бути розглянутий як діалог між оригіналом і перекладом, де кожен текст взаємодіє з іншим і повинен відтворювати спільний контекст.

Тема теорії перекладу суспільно-політичних текстів є досить важливою та актуальною, оскільки переклад суспільно-політичних матеріалів має велике вплив на розуміння та сприйняття політичних подій, рішень та дискусій у світі. Ця тема об'єднує в собі як теоретичний, так і практичний аспекти перекладу політичних текстів, і вона може бути розглянута з різних точок зору.

Теорія перекладу суспільно-політичних реалій включає:

1. Аналіз перекладу політичних термінів та понять з однієї мови на іншу. Це може включати в себе пошук еквівалентів, створення нових термінів, адаптацію термінів до культурних та історичних особливоетей мови приймаючої сторони.
2. Розгляд впливу контексту, історичного тла та культурних особливостей на переклад суспільно-політичних текстів.
3. Дослідження мовних засобів, які використовуються в політичних текстах, і їхніх перекладів. Вивчення специфіки політичного дискурсу та способів її передачі в інших мовах.
4. Аналіз методів маніпуляції через мову в політичних текстах і виявлення специфіки перекладу такої мови.
5. Розгляд аспектів політичної коректності в перекладі суспільно-політичних текстів та її вплив на сприйняття повідомлень.
6. Розгляд етичних питань, пов'язаних із перекладом політичних текстів, зокрема, збереження точності та нейтральності.
7. Дослідження специфіки перекладу політичних виступів, зокрема, риторичних прийомів, емоційної забарвленості та інших особливостей.

НУБіП України

Теорія перекладу суспільно-політичних текстів важлива не лише для професійних перекладачів, але й для журналістів, політиків, активістів та громадян, оскільки вона допомагає розуміти вплив мови на політичний діалог і сприяє кращому взаєморозумінню між різними культурами та суспільствами.

НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України

2.2. Головні прийоми передачі слів-реалій за Р.П. Зорічак.

Термін «переклад реалій» умовний, адже реалія явище неперекладне в словниковому порядку та в контексті не передається шляхом перекладу. Труднощі з якими зустрічається перекладач при перекладі реалій полягають у відсутності еквіваленту у мові-сприймача, через відсутность референту для позначення об'єкту-реалії. При перекладі потрібно передати не лише семантичне значення реалії, але й конотативне значення, тобто національний і історичний колорит.

Як підмітили С. Влахов і С. Флорин: «… перекладач, враховуючи загальні теоретичні положення та спираючись на володіння мови, фонетичні знання, свій власний досвід, відчуття мови і картотеку, але в першу чергу, на «контекстуальну ситуацію», в кожному новому випадку вибирають найбільш придатний, інколи єдиний можливий шлях» [4, с. 80]. Потрібно вдало передати чужу реалію в її оригінальному вигляді, адже автор вводить її в твір в чужу країну для читача, чужий народ, з його власними звичаями та буденним життям, для того, щоб підкреслити та передати весь історичний, національний та місцевий колорит. Якщо перекласти поверхнево, замість реалій можуть виникнути екзотизми.

Для вдалого перекладу реалій перекладач має передати їх без особливих способів осмислення. Наприклад, поруч із словом-реалією «мані», можна одразу написати, що це дзвіночок, зроблений із міді. При перекладі реалій знайомих для читача, такі як: сомбреро, гондола, спагеті, – потрібно зробити аналіз, чи є така реалія в словнику, чи співвідноситься значення реалії із значенням в мові-сприймача, яку граматичну і фонетичну форму має реалія у перекладеної мови. Часто буває, що перекладач опирається на контекстуальне осмислення, тобто, що читач сам зрозуміє значення реалії за контекстом. Але в більшості випадків, читач не може зрозуміти значення реалій, адже їх можна не завжди зустріти в словнику, а якщо говорити про «модні реалії», то вони швидко зникають, а нові з'являються. Тому опиратись на контекстуальне осмислення не варто.

Також не потрібно переоцінювати фонові знання читача. Це стосується більше історичних реалій в художній літературі, які використовуються без пояснень та коментарів. В такому випадку, для носіїв мови існує можливість подивитися значення слова в словнику.

Для іноземних читачів, якщо перекладач не пояснив реалію, або не надав коментарі, немає можливості зрозуміти значення лише за фонетичною формою. Просто звернути увагу читача на те, що слово має особливе значення у тексті, недостатньо для його розуміння. Тому в більшості випадків, автор і перекладач використовують різні методи для передачі сенсу реалій, при цьому враховуються стилістичні завдання автора та роль, яку має та чи інша реалія.

Наприклад, автор може дати пояснення реалій в самому тексті виділяючи їх у дужках, комами, тире, або використовує виноски. Використання нейтрального синоніма до реалії та написання їх через дефіз – поширений метод передачі реалій. Труднощі з якими може зустрітися читач, полягають у тому, що інколи всі виноски та коментарі знаходяться не внизу сторінки з поясненням, а в кінці книги. Інколи реалії не явно виражені у контексті, їх не виділяють і не вказують де знайти значення самої реалії.

Подача реалії грає важливу роль для перекладача, адже спочатку буде осмислення реалії перекладачем та її місце у тексті. Від цього залежить які методи перекладач буде використовувати для пояснення значення реалії та якими методами буде користуватися, для аналізу знайомості реалій читачу. Для цього потрібно зважити саму роль реалії у контексті, її значимість та залежність від словникового складу. Тому що, в одному випадку можна просто пояснити, що реалії означає предмет одягу, а в іншому випадку буде не достатньо інформації про саму тканину, з якої зшитий одяг.

На думку Р.П. Зорівчак проблема перекладу реалії розпочинається з того, що в художньому творі реалія виступає стильотворчим засобом для висвітлення національного колориту. Р.П. Зорівчак пояснює, що історичні реалії мають яскравіше стилістичне забарвлення через те, що вони належать

до історизму з його яскравими стилістичними категоріями, але «навіть коли в першотворі реалія служить лише для позначення об'єктивно існуючих предметів і явищ і позбавлена особливої експресивної дієвості, то в перекладі вона художньо правомірно виявляється, набуває стильотворчої ваги, посилює свій стилістичний потенціал, свої виражальні можливості, втрачає стилістичну нейтральність» [13, с. 85].

Р.П. Зорівчак наголосила, що сам факт перекладу реалії не точний. Адже перекладати означає віднайти мовний еквівалент у мові-сприймача, що в свою чергу не можливо досягнути при перекладі етнокультурного, національного та історичного колориту реалії в тексті оригіналу. Тому поняття «переклад реалій» Р.П. Зорівчак розуміє буквально, тобто «віднайдення семантикостилістичного відповідника або трансляційне перейменування реалій» [13, с. 92].

О. Швейцер і В. Шевчук визначають транслітерацію, калькування і поснювальний переклад як основні методи перекладу реалій. Р.П. Зорівчак на основі зіставного перекладу прози виділила наступні методи перекладу реалій: «транскрипцію (транслітерацію), гіперонімічне перейменування, дескриптивну перифразу, комбіновану реномацію, калькування, міжмовну транспозицію на конотативному рівні, метод уподібнення, віднайдення ситуативного відповідника, контекстуальне розтлумачення реалій» [13, с. 93].

Транскрипція – передача слова через запис звучання слів, або транслітерація – передача слова за допомогою правопису. Такий метод перекладу слова допоможе відтворити експресивний потенціал реалії та виділити його у тексті. Наприклад, для нефонетичних мов потрібно надавати перевагу транскрипції, адже транслітерація може спотворити звучання реалії.

Також буде доречно використовувати метод транскрибування тих реалій, які мають шанс ввійти в словниковий склад мови-сприймача.

Проте деякі дослідники не погоджуються з думкою З.П. Зорівчак щодо доречності транскрибувати реалії. Є. Старинкевич вважає, що: «… Багатство

мови дає можливість перекладачу не вдаватися до простої транскрипції реалій, а шукати відповідний еквівалент у рідній мові.

Національна форма відтворюється і в системі образів, і в загальному стилі, і нема потреби в настільки зовнішніх прийомах копіювання» [13, с. 211]. Цю думку також підтримав В. Коптілов сказавши, що: «… виявляється наївна переконливість перекладачів у тому, що неперекладені слова самі собою, автоматично, забезпечують збереження у тексті перекладу національного колориту першотвору» [13, с. 77].

Гіпонімія позначає видо-родові відношення, при якому вони не відтворюють повне значення семантики гіпоніма. З.П. Зорівчак пояснила термін «гіперонімічне перейменування – це поширений вид перекладу реалій, пов'язаний із засадними поняттями лексичних трансформацій, категоризацією денотата, визначення ізоморфізму частини й цілого» [13, с.105]. Наприклад, укр. свитка – гіпонім слова ‘одяг’.

Міжмовна гіпонімія – це відношення видових понять однієї мови до родових понять іншої мови, що в свою чергу ще мають назву субординації. Р.П. Зорівчак пояснила, що зміст поняття та його обсяг мають пропорційне відношення, тобто «підпорядковуюче поняття ширше за обсягом, але вужче щодо значення; підпорядковане поняття менше за обсягом і ширше щодо значення» [13, с.5]. Але при такому перекладі втрачається частина історичного та національного колориту, його культурологічна та лінгвокраїнознавча цінність та реалія замінюється лексемою із широким значенням. Наприклад, укр. свитка ‘coat’ (нейтральне значення). Свитка позначає не лише атрибут верхнього одягу, виготовленого із грубого полотна, але ще й етнічну віднесеність – одяг бідної людини, селянина.

Потрібно відмітити, що підібрання нейтрального забарвлення відповідника до реалії, може також бути перевагою гіперонімічного перейменування, адже при використанні інших методів перекладу погляд читача приковується до перекладених слів-реалій.

НУБіП України

Дескриптивна перифраза: коли потрібно підібрати явно виражений переклад, можна використати дескриптивну перифразу. Дескриптивні функції мови допомагають передати зміст слова описово, підбираючи описовий еквівалент з наближеним значенням. Р.П. Зорівчак пояснила, що: «Значення, яке немає глобального виразу в певній мові, безпосередньої співвіднесеності з певними елементами формального плану, можна виразити описово шляхом сполучення інших значень, тобто опосередкованої співвіднесеності з елементами формального плану» [13, с.112]. Можна сказати, що таким чином, слово в глобальному значенні мови оригіналу можна перекласти на іншу мову описовим способом.

Комбіновану реномінацію використовують для передачі семантики реалії з розширенням тексту. Для цього використовують метод транскрипції з описовою перефразою. Так як сама реалія складається із семи, яка вказує на чужинність слова, то перефраза пояснює таку семантику реалії. Такий метод перекладу часто застосовується в наукових та науковопопулярних текетах. Метод перекладу комбінованою реномінацією використовують часто іншомовні автори для позначення українських реалій побуту в творах. При перекладі вони можуть спочатку трансрибувати реалію, а потім у дужках подати дескриптивну перефразу. Якщо порівнювати метод комбінованої реномінації та описову перефразу, то перший метод адекватніший, адже описова перефраза часто опускає національний та історичний колорит реалії. У німецьких перекладах української реалії «чумаки» інколи втрачено культурно-етнічний компонент. Наприклад, такі перекладачі як Г. Грім та Й. Грубер переклали укр. чумаки ‘Fuhrleute’. Хоча уже є традиція трансрибувати чумаки німецькою мовою – ‘der Tschumak’ з виноскою. Радянізми перекладають переважно комбінованою перефразою у вигляді скалькованої абревіатури та поясненням у виносці. Наприклад, укр. неп ‘NEP’. Можливі випадки, коли комбінована перефраза перекладається у вигляді транскрипції власної назви та часткового перекладу. Наприклад, Чорногори ‘Tschornohora-Höhe’.

На відміну від запозичення, що сприяє входженню інтернаціоналізмів до словникового складу, калькування виникло під час перекладу іншомовних понять та створенні відповідних еквівалентів власною мовою. Р.П. Зорівчак вважає, що: «Метод калькування передбачає відтворення внутрішньої форми слова, а разом з нею – структури образного переносу значень, активізує словотворчі засоби, дає поштовх до утворення семантично стійких неологізмів» [13, с.129].

Існує точне та змішане калькування. Точне калькування використовує буквальний переклад, а при змішаному калькуванні вислів частково перекладається. Буквальний переклад можна використовувати під час перекладу реалій-фразеологізмів, адже фразеологізмам притаманий лінгвокраїнознавчий елемент.

Транспозиція на конотативному рівні: міжмовну конотативну транспозицію використовують, коли реалія у творі втрачає своє денотативне значення і має лише конотативний зміст. Тобто реалія з перекладеної мови перекладається реалією мови-сприймача. Наприклад, слово калина в українській мові має денотативне значення як рослина та конотативне значення як символ України в цілому. Тому якщо при перекладі головне значення калини денотативне, то завжди можна знайти відповідники у мові-сприймача. Але ніякий відповідник не зможе передати денотативне значення. Потрібно зазначити, що переклад методом транспозиції на конотативному рівні актуальний лише при умові локальності та не має сили в тексті.

Метод уподібнення використовують при передачі семантикостилістичних ознак реалії іншомовним еквівалентом. Недоліком такого перекладу являється відхилення від передачі культурного та історичного колориту реалії та передачі значення близького для читача мови-сприймача. Наприклад, коли валюту перекладають відповідником валюти мовисприймача: укр. грейцір ‘Mark’, ‘penny’.

Контекстуальне розтлумачення реалій: такий метод перекладу використовують для пояснення змісту реалії та її семантико-стилістичних

функцій. Наприклад, переклад С. і О. Кузьміни «Захар Беркут» німецькою мовою використали контекстуальний переклад слова медвідник ‘Bärenmesser’.

Ситуативний відповідник: головний орієнтир при такому перекладу – контекст. Інколи можна підібрати еквівалент реалії, для відтворення історичного та національного колориту, використавши оказійний відповідник. Такий відповідник не має нічого спільного із семантичним значенням реалії поза контекстом. Яскравим прикладом є реалія «пан», яка має різні відповідники в залежності від контексту. Слово пан можна перекласти різнобарвними еквівалентами в англійській мові, напр.: анг. owner, gently, lord, landowner.

В.С. Виноградов виділив п’ять найголовніших методів перекладу реалій:

- Транскрипція;
- Гіпо-гіперонімічний переклад. В.С. Виноградов пояснив, що цей метод полягає у встановленні відношень між еквівалентом мови-сприймача та словом оригіналу. Наприклад, вид кактусу – нопаль буде перекладатися загальновідомим словом – кактус;
- Уподібнення;
- Описовий, дескриптивний, експлікативний переклад. Цей метод полягає у встановленні відношень між словом-реалією та словосполученням, яке буде пояснювати значення;
- Калькування.

НУБіП України

2.3. Шляхи перекладу реалій за С. Флорином та С. Влаховим

На думку С. Влахова та С. Флорина існує два методи передачі реалій – транскрипція і переклад в широкому сенсі слова. Треба зберігати своєрідність чужої мови і норму рідного, а саме: переклад прагне «чуже» максимально зробити «своїм», а транскрипція прагне зберегти «чуже» через засоби «свого». С. Влахов та С. Флорін пояснили, що ціль перекладу не полягає у збереженні своєрідності мови оригіналу, а у збереженні своєрідного стилю самого автора, використовуючи мову-сприймача. Під поняттям транскрипція потрібно розуміти механічне перенесення реалій з однієї мови в іншу, використовуючи графічні методи для приближення оригінальної фонетичної форми в мову-сприймача. Наприклад, нім. Morgen на українську буде ‘морген’. Переклад реалій у широкому сенсу слова замінює транскрипцію, коли вона не можлива.

С. Влахов і С. Флорін виокремили такі прийоми передачі реалій при перекладі: - Введення неологізма Один із найбільш придатних методів передачі реалій, при якому зберігається зміст та колорит самої реалії – шляхом створення нового слова. Такими новими словами можуть бути кальки та напівкалька.

Калька – це спосіб запозичення, при якому створюється новий фразеологізм або словосполучення, шляхом буквального перекладу іншомовного елементу. При цьому реалія зберігає семантичне значення, але інколи з втратою колориту. Наприклад, анг. skyscraper, нім. Wolkenkratzerб укр. небосхил, замість «висока будівля», щоб зберегти західний колорит. Кальки, відносяться до слів-реалії набагато менше, ніж калькисловосполучення, що позначають реалії. Це твердження не стосується німецької мови, адже існує безліч варіантів словотворення. Свята калькуються досить просто, наприклад: укр. 1 травня ‘Erste Mai’, ‘May Day’.

Напівкальки – це часткове запозичення слів або словоспполучень, але вони складаються наполовину із мовного елемента притаманий мовіприймача та наполовину із мовних елементів перекладеної мови.

Наприклад, нім. der Dritte Reich ‘третій рейх’, нім. Bundeshaus ‘будівля бундестагу’.

Адаптація іншомовних реалій, при якому реалія набуває вигляд рідного слова, призводить до зміни не лише форми самої реалії, але і її семантичного значення. Наприклад, нім. Walküre ‘валькірія’. Потрібно відмітити, що спосіб перекладу реалії неологізмами найрідше використовується, адже мову створює народ, а не окремий автор.

- Приблизний переклад

Такий переклад реалій найчастіше використовується незважаючи на недоліки. Приблизний переклад допомагає передати предметне значення реалій, але при цьому втрачається весь національний та історичний колорит реалії. Тому що замість конотативниного еквіваленту, перекладач використовує слово нейтральне за своїм стилем з нульовою конотацією. Одним із способів приблизного перекладу – це генералізація. Рід заміняють видом, поодиноке замінюють загальним. Наприклад, укр. хата, котедж, сакля можна перекласти ‘будинок’; черевики, лапті, чувяки – ‘взуття’; церква, мечеть, синагога – ‘храм’. Також до приблизного перекладу відносять функціональний аналог. Особливо це зручно при перекладі реалій мір фізичних велечини, наприклад: «сто пудів» - дуже важкий, «ні копійки» - нічого, «кілька фунтів» - трішки.

Якщо реалію не можна передати шляхом транскрилції, то в таких випадках потрібно пояснити зміст реалії. Наприклад, російську гру «лапта» можна було б транскрибувати, щоб підкреслити характерний виражений колорит. Бувають випадки, коли контекст не дозволяє використовувати метод транскрибування. Тому, потрібно пояснити зміст реалії та «грати в лапту» перекласти, як «грати в м’яча». Такий самий випадок із німецькою грою puff. Якщо контекст не дозвляє транскрибувати, можна пояснит реалію, як ‘гра в кості’.

У підсумку, можна зазначити, що приблизний переклад не являється адекватним перекладом, а використовується лише для передачі змісту реалії.

При цьому знищується весь національний та історичний колорит. Тому читачу буде важко побачити, що слово являється реалією, якщо перекладач не зміг передати конотативний зміст реалії.

- «Контекстуальний переклад»

«Контекстуальний переклад» протиставляється словниковому перекладу. Головну роль при такому перекладі грає контекст. Саме під контекст вибирають значення слова, інколи відмінний від того значення, яке знаходиться у словнику. Провідну роль має смисловий розвиток, під яким мається на увазі заміну словникового значення словом контекстуальним, логічно зв'язаним з ним. При такому перекладі реалія втрачає свій колорит та слово, яке заміняє реалію, має нейтральне забарвлення. В.С. Виноградов не погодився з поглядами С. Флахова і С. Флорина. Свою думку він обгрунтовує тим, що С. Влахов і С. Флорин поєднують перекладацькі запозичення, які утворилися за допомогою транскрипції, та запозичення «засвоєнні» та «асимільовані» [4, с.118]. Засвоєнні запозичення ввійшли в словниковий склад мови, але через граматичні характеристики не до кінця видозмінилися. Прикладом може слугувати слово «колібрі». Асимільовані запозичення, які вкорінилися в мову, стають не помітними, наприклад: спорт, штаб.

Асиміляція – процес складний і залежить від багатьох носіїв мови, на відміну від одиничного перекладу слова-реалії. Тому асиміляцію запозичень не потрібно розуміти як перекладацький процес. Це більше лексичне поняття. Також він не погоджується з думкою про те, що транскрибування – це механічний процес. Запозичене слово видозмінюється при асиміляції: фонетично, граматично.

НУБіП України

2.4. Вибір методу перекладу слів-реалій в залежності від різних факторів

Вибір метода перекладу залежить від декількох факторів:

- від характеру текста;
- від значимості реалії в контексті;
- від характеру реалії та її місця в лексичній системі;
- від мови (складоутворення, літературних та мовних традицій);
- від читача перекладу [4, с. 94-104].

Все залежить від жанрових особливостей літератури: в науковому стилі переважно використовуються терміни, тому реалії будуть перекладатися термінами. В публіцистичному стилі переважно перекладаються транскрипцією та в художній літературі вибір залежить від характеру текста. Наприклад, при перекладі прози реалію можна транскрибувати, а пояснення слова дати у виносках. Але такий вибір не можливий при перекладі драматичного твору.

При перекладі дитячої повісті краще не використовувати транскрипцію, а реалію одразу пояснювати. В пригодницьких романах транскрипція найкращий варіант для підсилення відчуття екзотизму. Для того, щоб вирішити транскрибувати реалію чи перекладати, потрібно проаналізувати яку роль реалія відіграє у змісті, яку значимість несе при передачі колорита та чи являється важливим лексичним елементом у тексті, або являється непомітною деталью. Всі ці питання залежать від одного фактора: чи являється реалія своєю або чужою у тексті оригіналу.

Чужа реалія вже виділена в тексті та потребує більш детального осмислення. Для цього автору потрібно знайти методи, які допоможуть йому максимально повно розкрити значення реалії у контексті для читача.

Своя ж реалія ускладнює роботу перекладача, адже спочатку потрібно свою реалію розпізнати, а потім обрати метод перекладу: транскрипція чи переклад в певному контексті При транскрипції звичні слова-реалії з оригінального текста випадають при перекладі із лексичного складу. Також через свою чужерідність вони виділяються, таким чином привертають більшу

увагу. Це може призвести до дисбалансу між самим змістом та формою перекладу (адекватного). При передачі змісту реалії іншим шляхом випадає частина національного або історичного колориту. Тому, можна зробити висновок, що якщо в оригіналі до певної реалії привернуто посилену увагу, буде краще передати таку реалію шляхом транскрипції.

Часто трапляється так, що перекладач бачучи реалію у тексті, одразу вирішує її передати шляхом транскрибування, не проаналізувавши інших методів перекладу (наприклад, транскрипцію). Це призводить до того, що намагаючись передати колорит, перекладач не передає смислового значення реалії. Спочатку потрібно проаналізувати поширеність реалії.

Найбільш знайомі та поширені реалії для перекладеної мові – інтернаціональні та регіональні. Головною ознакою поширеності реалії являється те, що їх можна знайти у словниках (словникові реалії). Словникові реалії в більшості випадках передаються шляхом транскрибування. Тому, можна сказати, що реалії, які мають високу семантичну активність та стилістичне забарвлення – транскрибуються та виділяються автором.

Існують деякі граматичні одиниці, які не транскрибуються, а передаються іншим шляхом. Через те що реалії в більшості випадків – іменники, можна рідко зустріти транскрибовану реалію, яка відноситься до іншої частини мови. Прикметники, утворенні від слів-реалій іменників, не можуть передати національний або історичний колорит та передають переносне значення. Потрібно відмітити, що з точки зору перекладеної мови, велике значення відіграє відношення різних мов до запозичень реалій. Наприклад, англійська мова запозичує іншомовні слова, в тому ж числі реалії, часто без труднощів. Німецька мова одна із небагатьох, яка не часто запозичує іншомовні слова, особливо реалії. Навіть міжнародні терміни перекладені, напр.: Fernsehen ‘телебачення’, Fernsprecher ‘телефон’. Це обумовлено тим, що в німецькій мові поширений метод калькування шляхом словоскладання.

Таким чином, транскрибована реалії в німецькій мові привертає до себе велику увагу в тексті, що і поясює малий відсоток запозичених реалій в німецькій мові. Переклад робиться для свого читача, тому якщо транскрибовану реалію в тексті не було сприйнято читачем, можна сказати, що комунікативна функція перекладу не досягнута. Навіть якщо реалія перекладена іншим шляхом, але при цьому втрачено її національний або історичний колорит. Тому, при перекладі потрібно орієнтуватися на той фактор, наскільки реалії уже знайомі для читача: якщо ні, то потрібно проаналізувати чи не говорить про значення реалії сам контекст тексту. Перекладач завжди має пам'ятати, що термін перекладається терміном, адже він не має експресивного значення. Але реалія ніколи не передається реалією.

НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України

2.5. Особливості перекладу історичних реалій

В цьому контексті мова йде не про специфічну лексичну групу, а про реалії, віднесені до певної епохи, предметне значення яких пов'язане з їх предметною класифікацією. Тому переклад історичних реалій – це в першу чергу передача історичного колориту в доповнення до їх матеріального значення та іншим видам конотації.

Семантика відіграє важливу роль для історичних реалій. Наприклад, серед воєнних реалій зустрічаються історично забарвленні слова, які позначають різні воєнні об'єкти. Історичні реалії можна зустріти в архаїчних літературних творах або в сучасних роботах письменників, які описують минуле. Відмінність від таких літературних творах вимагає різні підходи до перекладу історичних реалій.

Чеський літературознавець Іржі Лєвий говорив наступне про переклад архаїчних творів: «якщо національна специфіка вже сама по собі історична, то риси епохи не завжди виступають як складова частина національної специфіки: бувають історичні явища, міжнародні по своїй суті, наприклад, рицарська культура епохи феодалізму, яка потребує від перекладача передачі історичних реалій, таких як: костюм, зброя…». Він притримувався думки, що історичні реалії, будучи не тільки предметами, але й поняттями, пов'язані з епохою тексту оригіналу (епохою коли він був написаний або епохою, яку текст сам описує).

Перекладач зустрівши історичні реалії зобов'язується зберегти їх під час перекладу для більш повної передачі описової дійсності автора. Угорський перекладач Ласло Кардаш доповнив висловлення Іржі Лєвого: «… ми проти архаїзації не архаїзованих, а просто старих текстів. Проте не слід забувати, що багато майстрів художнього перекладу здібні ледве вловимими, найтоншими методами підкреслити вік оригіналу, не відмовляючись при цьому від відтворення його методами сучасної мови» [2]. При перекладі сучасних творів, які описують минуле (штучно архаїзовані твори).

НУБіП України

При перекладі творів, які сучасні автори штучно архаїзували, потрібно пам'ятати, що автор свідомо використовував історичні реалії, для кращої передачі дійсності. Тому, в таких випадках заміна історичних реалій нейтральними словами, калькуванням, описовим перекладом – не відповідала б намірам автора.

У процесі перекладу збереження національно-культурних та історичних особливостей важливо тому, що культурологічний та історичний аспекти є складовою не тільки змістової, а й естетичної інформації оригіналу. Це відіграє важливу роль для художнього тексту, оскільки його основною рисою є яскраво виражене національне забарвлення змісту та форми, що цілком закономірно для літератури як для способу відображення дійсності в образах. Крім того, лексика літературного твору є джерелом відомостей про культуру, традиції, історію народу, мо-вою якого написано твір.

Таким чином, особливу значимість набувають реалії, в тому числі й історичні, тобто слова, які позначають предмети, поняття та явища, характерні лише для певної країни та народу, пов'язані з конкретною історичною епохою.Розглянувши сутність поняття «реалія», перейдемо до аналізу перекладацьких при-йомів відтворення реалій.

Так, наприклад, Р. П. Зорівчак, знаний філолог та перекла-дознавець, авторка монографії «Реалія та переклад», займається саме дослідженням неперекладного в англомовних перекладах української прози. Практичний інтерес для нашого дослідження становить частина праці про способи відтворення реалій, в якій виокремлюються дев'ять таких способів: комбінована реномінація, дескриптивна перифраза, транскрипція (транслітерація), ситуативний відповідник, калькування, гіперонімічне перейменування (генералізація), транспозиція на конотативному рівні, метод уподібнення (синонімічна заміна) та контекстуальне тлумачення реалій [4, 84–150].

В свою чергу Г. Д. Томахін виокремлює наступні способи перекладу реалій: тран-скрипція (транслітерація), калькування, описовий чи пояснювальний переклад, при-близний (наближений) переклад, трансформаційний (контекстуальний) переклад [5, 31–34].

Так, А. Федоров виділяв чотири основні способи передачі реалій засобами ін-шої мови: транслітерацію; створення нового слова або словосполучення на основі реально існуючих у мові елементів, зазначаюии, що в своїй основі це переклад описовий; використання слова, подібного за своєю функцією до іншомовної реалії; гіпонімічний або узагальнено-приблизний переклад реалій [6, 151].

Болгарські дослідники реалій С. Влахов та С. Флорин виокремлюють такі прийоми передачі реалій: транскрипція (транслітерація), введення неологізму, приблизний пе-реклад, контекстуальний переклад [2, 87–93]. В. Виноградов ділить способи передачі реалій на: транскрипцію (транслітерацію), гіпо-гіперонімічний переклад, уподібнення, калькування, перифразу. Проаналізувавши всі можливі точки зору дослідників та способи передачі реалій, беремо за основу класифікацію перекладацьких прийомів Р.П. Зорівчак, оскільки ви-роблена нею класифікація є найповнішою.

У даній статті розглянемо українські історизми, що зустрічаються в тексті історич-ної повісті І.Я. Франка «Захар Беркут» та в двох різних перекладах цього твору німець-кою мовою, здійснених німецькою перекладачкою Маргою Борк з російської мови, а також переклад оригінального твору Сабіни та Олександра Кузьмінів.

За часи тривалого панування радянської влади в Україні національна культура, мова та література зазнавала серйозних утисків, жорстоко придушувався їх розвиток. До того ж радянська цензура в більшості випадків не допускала українські книги до друку, тому вони видавалися в країнах Західної Європи, існуючі україномовні твори перекладалися російською і тільки в такому вигляді з часом були доступні для широкого загалу чи-тачів, здійснювалися переклади українських творів за посередництва російської

мови. Цим і пояснюється той факт, що здійснений у 1955 році переклад «Захара Беркута» М. Борк «Sturm im Tuchla-Tal» було зроблено з російської мови.

В свою чергу переклад С. та О. Кузьмінів «Sachar Berkut» з оригінального тексту було здійснено в 1982 році. Тож розглянемо основні перекладацькі прийоми відтворення українських історичних реалій на прикладі двох вищезазначених перекладів більш детально та визначимо їх особливості, недоліки та переваги кожного з них.

В обох випадках перекладачі доволі часто вдаються до транскрипції та транслі-терації. Як слушно зазначає Р.П. Зорівчак, «єдиний різновид реалій, який неминуче треба подавати в національній подобі, – це антропоніми та топоніми» [14, 98] В текстах перекладів зустрічаємо (Кузьміни / Борк): Мирослава – Myroslawa /Miroslawa; Данило Романович – Danylo Romanowytsch / Daniel Romanowitsch; Тугар Вовк – Tuhar Wowk / Tugar Wolk; Стрий – Stry; Опір – Opir/Opor; Галич – Halytsch / Halitsch.З вищезазначених прикладів чітко видно різницю передачі топонімів та антропонімів, оскільки їх передача здійснювалася з різних мов, але, крім того, зупинимо-ся на випадках передачі антропоніма Tugar Wolk, який доречніше було б подати як Tuhar Wolk, зважаючи на той факт, що передача здійснювалася з російської мови.

А також звернемо увагу на антропонім Данило Романович, який було транслітеровано С. та О. Кузьмініми, а от М. Борк вдалася до перекладу цього антропоніму, оскіль-ки деякі антропоніми мають свої постійні еквіваленти у мові оригіналу, тому саме вони використовуються у перекладі (це, головним чином, історичні імена князів, царів, принців).

Той самий коментар можна дати з приводу відтворення топоніма Галичина (Кузьмі-ни / Борк) – Halychyna / Galizia.Таким чином, М. Борк зробила ці антропоніми та топоніми більш сприйнятливими для іноземного читача, тоді як С. та О.Кузьміни, транскрибувавши їх, зберегли їх національне звучання та забарвлення. Транскрипція сприяє перенесенню читача в

атмосферу іншої мови, а не перекладає лексику з однієї мови іншою.Крім того, в текстах перекладів зустрічаються такі транскрипції/ транслітерації, як: воєводи – Woiwoden, бояри - Bojaren, мужик -Mushik.

Наступним перекладацьким прийомом є гіперонімічне перейменування – досить поширений метод відтворення реалій, основу якого становлять лексичні трансформації, категоризація денотата, генералізація, визначення частини і цілого.

Так, наприклад, в тексті ми знайшли лише один гіперонім: «На копу скликають – на раду громадську,- сказав Максим»[7, 36]. Man ruft Leute zur Versammlung, zum Gemeinderat [9, 40].

Реалія «копа» (збори сільської громади для розв'язування судових або громадських справ) пе-рекладена гіперонімом «Versammlung», що вміщує значно ширше поняття, яке все ж не містить у собі сему слова «копа».У своїх роботах перекладачі також вдаються до прийому дескриптивної периф-рази, як, наприклад: копний майдан – Platz für die Gemeindeversammlung, мужик – ein einfacher Bauer; gemeiner Mann; виборний – Vertreter zum Gemeinderat .Зрідка зустрічається і прийом комбінованої реномінації, як, наприклад: Rote Rus (Halychyna) [13], тоді як М. Борк замість топоніму-реалії Червона Русь вживала слово Galizia [9].Цей же топонім Червона Русь – Rote Rus можна навести і як приклад калькуван-ня, яке, як перекладацький прийом, також зустрічається в обох перекладах.

Крім цього прикладами кальки є: холопський суд – Knechtsgericht, Bauerngericht, копне знамено – Gemeindefahne, копний майдан – Versammlungsplatz. Говорячи про контекстуальний переклад, слід навести наступні приклади: в тексті часто зустрічаються такі історичні реалії як «холоп» та «смерд».

Для кращого розуміння значення цих слів наведемо коротеньку довідку із словника-довідника украї-нської мови: смерд – у Давній Русі – вільний селянин-хлібороб, який входив у селян-ську общину і сплачував данину князеві; мав зброю і входив до війська [3, 553]. Холо́п(ж. холо́пка) – у

Київській Русі – підневільна особа, близька за суспільним становищем до раба; пізніше – двірський слуга, кріпак [3, 621].

На позначення лексеми «холоп/и» перекладачі використовують наступне: Knechte, Hörige; Sklawenpack, niedrige Leute. А на позначення лексеми «смерд/и» – Gesindel, Knechte, Bauern; niedrige Leute, Bauerngesindel, Sklaven, Niedriggeborene.Вводячи в текст таку кількість ситуативних відповідників, перекладачі мали на меті урізноманітнити у перекладі одні й ті ж реалії оригіналу, щоб усебічно охарактеризува-ти її, не переобтяжуючи читача одноманітністю.

Прикладом контекстуального розтлумачення знову виступатиме топонім Червона Русь – die Rote Rus(ein historisches Gebiet, ein Teil der Alten Rus, später Galizien genannt).

Метод уподібнення, або субституції, який входить до класифікації методів, запропо-нованої Р.П.Зорівчак, полягає у відтворенні семантико-стилістичних функцій реалії мо-ви-джерела іншомовним аналогом-реалією мови-перекладу.

У повісті «Захар Беркут» не виявлено реалій, які були б перекладені методом уподібнення, бо останній взагалі застосовується досить рідко, як зазначає Р. П. Зорівчак, і ми мали змогу в цьому переконатися.

На завершення вважаємо за потрібне звернути увагу на назву в перекладі, нагада-ємо, що в С. та О. Кузьмінів вона звучить як «Sachar Berkut», а в М. Борк – «Sturm im Tuchla-Tal». Якщо в першому випадку все зрозуміло, то важко пояснити, чому М. Борк не стала зберігати оригінальної назви твору, а змінила її. Можливо, це було зроблено для більшої передачі змісту твору в назві, аби зацікавити читача.

НУБіП України

2.6. Основні способи перекладу суспільно-політичних реалій з німецької на українську мову

Проблемою є специфічні риси культури та побуту, відображені в культурно маркованих словах або словах-реаліях, які містять у собі інформацію про країну, її народ, його традиції, звичаї тощо. Поняття «реалія» аналізували болгарські науковці, автори книги «Непереклади в перекладі» (1980 р.), С. І. Влахов і С. П. Флорин, які розуміли його як «слово чи словосполучення на позначення об'єктів, предметів, які є чужими іншому, але характерні для життя (побуту, культури, соціального та історичного розвитку) певного народу» [4 с. 438]. Науковці зазначали, що реалії, як правило, не мають точних відповідників (еквівалентів) в інших мовах, а отже, не можуть бути перекладені як загальновживана лексика.

Незважаючи на існування значної кількості стратегій реалій у перекладознавстві , ще й дотепер недостатньо вивченими в лінгвістичному та перекладацькому аспекті є суспільно-політичні реалії, що й визначає мету нашого дослідження. Її завданнями у зв'язку з цим є визначення понять «реалія», з'ясування видів суспільно-політичних реалій, а також виявлення труднощів, способів та стратегій перекладу україномовних суспільно-політичних реалій засобами німецької мови, та навпаки.

За визначенням Петера Айзенберга реалії є назвами предметів матеріальної культури, фактів історії, державних інститутів, іменами національних і фольклорних героїв представників певної нації [24, с. 5]. Подібні одиниці належать до безеквівалентної лексики. Безеквівалентними є такі мовні засоби, що слугують засобами позначення понять, відсутніх в іншій мові й культурі, які зазвичай не мають еквівалентів у інших мовах [3, с. 12]. Натепер у науковій лінгвістичній літературі не існує єдиної загальноприйнятої класифікації суспільно-політичних реалій. До них відносять ті, що позначають адміністративно-територіальний устрій тієї чи іншої країни, її населені пункти та їхні частини, органи та носіїв влади,

політичні організації, політичні та соціальні рухи, політичних діячів, звання, ступені, титули, звертання, стани, касти [25, с. 107].

Основними видами суспільно-політичних реалій також вважаються:

1) назви політичних партій, блоків, громадських організацій;

2) одиниці позначення особливостей державного устрою;

3) назви міст, областей, обласних центрів;

4) назви суспільно-політичних рухів, подій, їхніх учасників тощо [2, с. 132].

Адекватний переклад подібних одиниць передбачає врахування їхнього денотативного та конотативного значення, структурних особливостей, контексту використання. Першою умовою адекватного відтворення реалій засобами іншої мови вважається їх повне розуміння перекладачем. Перекладаючи іншомовні тексти, які містять подібні одиниці, перекладачеві необхідно уявляти, як вони можуть бути передані мовою перекладу.

На думку І. В. Корунця, вибір рішення щодо перекладу реалії залежить від мовних і позамовних факторів: її семантичних і структурних особливостей, контексту і сфери вживання. Також переклад залежить від особистості самого перекладача і мети перекладу [28, с. 158].

Під час перекладу суспільно-політичних, як і будь-яких інших реалій, перекладач зазвичай стикається з вибором: або відтворити специфіку реалії, її національно-культурний колорит, або ж за допомогою більш звичайних для реципієнта перекладу мовних засобів передати її загальне значення, а скоріше загальний зміст.

Одним із найбільш поширених способів перекладу реалій є транслітерація, тобто передавання слів, записаних однією графічною системою, засобами іншої графічної системи [10, с. 176].

Транслітерація широко використовується під час перекладу україномовних суспільно-політичних реалій на позначення назв центрів адміністративно-територіального устрою України, органів і носіїв української влади, назв партій, блоків, імен та прізвищ їхніх представників,

патріотичних і громадських організації, військових і воєнізованих підрозділів тощо.

На думку А. Г. Кирди та О. О. Письменної, статусу реалій набули нині в українській мові назви міст і селищ у Донецькій та Луганській областях, проголошених сепаратистами територією ДНР і ЛНР. Реаліями вважаються також ті українські міста і селища, що не ввійшли до ДНР та ЛНР, але стали загальновідомими через воєнні дії, що відбуваються на їхній території. Подібні назви широко використовуються в україномовних ЗМІ, політичних і громадських виступах, присвячених темі війни в Україні. Ці назви потрапляють в німецькомовні ЗМІ, які висвітлюють воєнні події, що відбуваються в нашій країні. Переклад означених назв шляхом транслітерації, зокрема: Es wurden 120-mm- und 82-mm-Mörser abgefeuert auf Shyrokine, Vodiane, Talakivka, Hnutove, Lebedynske, Opytne und Pavlopil.

Проаналізуємо інший приклад: Unter ihnen waren auch der Präsident und der Premierminister der Ukraine die jenigen, die an der Kundgebung teilnahmen, deren Motto „Ich am Volnovakha‘, im Gedenken an die 13 Passagiere, die starb in der Nähe der Stadt Volnovakha, nachdem ihr Bus war am 13. Januar von Artilleriebeschuss getroffen. Як свідчить приклад, назва одного з українських міст Донецької області – Волноваха – передається німецькою мовою шляхом транслітерації. Зазначимо, що це місто стало відомим не тільки в Україні, але й у світі через кривавий напад російських найманців-бойовиків на українських військових у травні 2014 року, обстріл автобуса з мирними мешканцями 13 січня 2015 року та Марш миру «Я-Волноваха», проведений на знак солідарності з українцями в багатьох країнах світу. Слоган «Я-Волноваха» у зв’язку з цим є також україномовною реалією.

Найпоширенішими способами перекладу суспільно-політичних реалій німецької мови вважається транслітерація, транскрипція, калькування, описовий переклад, наближений переклад і трансформаційний переклад [2, с. 34–35]. За транслітерації засобами мови перекладу передається графічна форма одиниці вихідної мови, а за транскрипції – його звукова форма [28, с.

282]. Означені способи, як правило застосовуються під час перекладу іншомовних власних назв, географічних найменувань, назв різного роду компаній, фірм, пароплавів, газет, журналів тощо (наприклад, Volkswagen). Калькування полягає в заміні складових частин реалії (її морфем чи слів) їхніми прямими лексичними відповідниками в мові перекладу [28, с. 286].

Описовий переклад виявляється в розкритті значення одиниці вихідної мови за допомогою розгорнутих словосполучень, що декодують зміст і значення цієї одиниці (наприклад, Erdrutsch – перемога на виборах із великою перевагою голосів).

Наближений спосіб перекладу реалій вважається досить громіздким, проте єдиним під час перекладу окремих реалій.

С. П. Влахов і С. І. Флорин пропонують такі способи перекладу реалій:

1) створення неологізмів (калька, напівкалька, семантичний неологізм);

2) приблизний переклад (функціональний аналог; опис, пояснення, тлумачення; контекстуальний переклад) [4, с. 64].

Створення неологізму вважається науковцями найкращим після транскрипції чи транслітерації способом відтворення значення реалії. Реалії можуть передаватися шляхом творення нового слова (чи словосполучення). Такими новими словами чи словосполученнями насамперед можуть бути кальки та напівкальки.

Кальки – запозичення, створені шляхом буквального перекладу слова чи словосполучення (наприклад, Falscher Anführer – лжекерівник, Menschen guten Willens – люди доброї волі).

Напівкальки – це свого роду часткові запозичення, нові слова або сталі словосполучення, створені частково елементами мови перекладу, а частково – елементами мови оригіналу (наприклад, carpet-bagger – саквояжник, мешканець Півночі, який добився впливу та багатства на Півдні). Перекладач повинен використовувати калькування лише тоді, коли в українській мові дійсно неможливо знайти відповідники вихідного слова чи словосполучення.

НУБіП України

Приблизний переклад реалій застосовується частіше, ніж будь-який інший спосіб. Застосування цього способу перекладу надає можливість, хоча і не досить точно, передати зміст реалії, проте її національно-марковане значення зазвичай не відтворюється у мові перекладу.

С. І. Влахов і С. П. Флорин зазначають, що приблизний переклад реалій, як підказує сама назва, не є адекватним, оскільки передає зміст цих одиниць не повністю, не відтворюючи їхній національний, етнокультурний колорит, про який реципієнт перекладу може лише тільки здогадуватися, якщо перекладач зумів імпліцитно вказати на нього [4, с. 65].

Отже, слова-реалії є невід'ємною частиною лексичного фонду будь-якої мови. Вони позначають національно-марковані поняття мовної картини світу представників певної нації, етносу.

Суспільно-політичні реалії є засобами номінації національно-маркованих понять її суспільно-політичної дійсності. Сьогодні лінгвістами пропонуються різні класифікації суспільно-політичних реалій. Подібні класифікації сприяють упорядкуванню цих одиниць.

Розмаїття суспільно-політичних реалій, національна та етнокультурна маркованість їхнього значення, відсутність перекладацьких еквівалентів викликає труднощі їх перекладу, вирішення яких залежить від семантичних, структурних особливостей подібних одиниць, контексту та сфери їх використання, цілей перекладу, його реципієнтів, компетенції самого перекладача, який зазвичай стоїть перед вибором: чи відтворити специфіку реалії та її національнокультурний колорит, чи за допомогою більш звичайних для реципієнта перекладу мовних засобів передати її загальний зміст.

Найбільш поширеними способами передавання україномовних суспільно-політичних реалій німецькою мовою є транскодування, транслітерація. Переклад означених реалій здійснюється і за допомогою калькування, гіперонімів, а також лексичних відповідників, якщо подібні існують у мові перекладу. Використання відповідників є доречним за умови,

якщо реалія є відомою іншомовному реципієнтові. Переклад реалії здійснюється також шляхом опису, що може подаватися в дужках поряд із транскодованим варіантом. Подібний комбінований спосіб перекладу застосовують у тому випадку, якщо транскодована реалія не буде зрозумілою іншомовному реципієнтові.

Поширеними способами перекладу німецькомовних суспільно-політичних реалій засобами української мови є транслітерація, транскрипція, калькування, описовий і приблизний переклад.

НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України

2.7 Суспільно-політичні реалії України як підгрунтя співпраці з Радою Європи

Україна, перебуваючи в напружених відносинах з російською федерацією, веде активні пошуки свого місця в європейських інтеграційних процесах. Першочерговим завданням для держави на даному етапі існування є налагодження співробітництва з країнами ЄС, європейськими організаціями та інституціями.

Варто відмітити, що у сучасному світі розвиток держави залежить від впливу зовнішніх факторів, і, водночас, відносини держави з іноземними інституціями, у свою чергу, залежать від її внутрішнього розвитку. Кожна країна прагне створити таку модель суспільно-політичних реалій, яка б дозволяла максимально використовувати всі ресурси і можливості. У зв'язку з тим, що на сьогодні в Україні відбувається розбудова правової держави, помітним стає підсилення ролі вивчення проблеми суспільно-політичних реалій України як підгрунтя подальших відносин з європейськими організаціями, зокрема, з Радою Європи, покликаною захищати права людини, плюралістичну демократію та верховенство права.

Дана тема є малодослідженою, оскільки вона безпосередньо торкається сьогодення. Однією з примітних праць з даної проблематики є монографія Поповича М. «Вимір раціональності як чинник європейської інтеграції України», яка була видана в 2014 році. У роботі автор досліджує не лише сам процес євроінтеграції, а й те, чим саме він буде корисним чи шкідливим для України. Ще однією цікавою з точки зору дослідження монографією є праця «Антропокультурні чинники європейського вибору України», що була написана авторським колективом у складі Є. І. Анроса, Г. І. Шалашенка, В. П. Загороднюка та видана в 2014 році. У роботі визначено шляхи розв'язання проблем, притаманних для України, – подолання бідності, утвердження цінностей європейської демократії, подолання ситуативного соціокультурного

НУБіП України

розколу суспільства. Також у даній праці автори проаналізували трансцендентний вимір сучасних ціннісних сподівань, альтернативні моделі розвитку України в контексті європейських цінностей. Досить корисними для дослідження суспільно–політичних реалій України є праці Гальчинського А. С. «Помаранчева революція і нова влада» та «У Європу – через політику самоствердження», в яких автор розкриває своє бачення подій, що відбувалися в державі упродовж 2004-2010 років.

Безумовно важливою і цінною для розуміння сучасного розвитку українського суспільства та його консолідації/дроблення є робота Якубової Л. Д. «Етнонаціональна історія Донбасу: тенденції, суперечності, перспективи в світлі сучасного етапу українського націотворення», що вийшла друком в 2014 році. Авторка розкриває не лише обставини розвитку східних регіонів України, а й принципи, форми та суть процесів етнокультурної взаємодії, стратегій етнокультурного виживання та суперечності, які вони генерували упродовж свого розвитку.

Зважаючи на те, що Європа розробила «систему моралі та права як культуру буття, нормативну систему, незалежну від релігійних і міфологічних уявлень» [1, с.3], вона є цікавою для українського суспільства, спраглого до гармонізації правопорядку, життєвого укладу. А співпраця з Радою Європи, у свою чергу, надає Україні нові перспективи та можливості поглиблення євроінтеграції нашої держави, відчутно посилює вплив Ради Європи та Європейського Союзу на політичні процеси – демократизацію, зміцнення позицій ЗМІ, забезпечення та гарантування прав і свобод людини, формування громадянського суспільства.

Важливе значення має економічне і політичне співробітництво з новими членами ЄС – країнами Північної та Центральної Європи, Балкан, – які за традиціями та культурними цінностями близькі українському суспільству. А соціальна ринкова економіка, яка вже понад п'ятдесят років успішно функціонує на Заході, є українською мрією, одним з аспектів сучасної національної ідеї.

Набувши членства в Раді Європи, Україна взяла на себе низку зобов'язань. Складовою частиною правового механізму взаємодії держави з цією європейською організацією є колізійно-правовий механізм, який базується на необхідності визнання основних принципів права, гармонізації та уніфікації нормативно-правових приписів, впровадженні їх у національну систему джерел права [3, с.24].

Реформування правової системи України на підставі цих засад, створення чи уповноваження органів держави на виконання інтеграційних завдань, зближення нормативно–правових масивів України та Ради Європи і були основними такими зобов'язаннями. Проте, варто відмітити, що основним зобов'язанням, яке Україні слід було б виконати для того, аби отримати власний гармонійний розвиток та ефективну співпрацю з іншими державами та інституціями – це зобов'язання перед самою собою, а саме: самоствердження як суверенної держави. Адже, на думку А. Дж. Тойнбі, критерій розвитку варто шукати в процесі самовизначення, а самовизначення відбувається через самоутвердження [4,с.122].

Найбільшою проблемою України у співпраці з Радою Європи та в євроінтеграційному процесі загалом є те, що наша держава ще й досі не пройшла розпочатий в 1991 році складний шлях національного самовизначення, формування власного національного проекту, забезпечення його надійної стійкості [5, с.272]. Сучасна політична еліта повинна усвідомити, що рух до Європи потрібний і можливий лише за наявності дієздатної держави, конкурентоспроможної економіки та повністю сформованої національної ідентичності.

Варто відмітити, що в розвитку України простежуються певні цикли, які завершуються кризами чи революціями (1994, 2004, 2014 роки). Кожний цикл у свою чергу руйнує «правила», необхідні для розвитку держави. А отже, кожні 10 – 15 років усе починається з нуля. Український феномен – розбудова через занепад. Так, уже з 2010 року стала очевидною чорна діра,

НУБіП України

яка утворилася між владними колами та суспільством, діра, яка почала поглинати не лише ідеї європейської інтеграції, але й існування незалежної держави. Вже з 2010 року стало помітним остаточне розмиття лінії поведінки українського народу та шкали цінностей, критеріїв оцінки навколишнього світу і самооцінки власних можливостей. Заміна політико-економічної трансформації суспільства на імітування реформ призвела до деградації суспільної свідомості. За такої ситуації держава стала утворенням, що домінувало над суспільством. І водночас, держава, котра функціонально покликана виступати як своєрідний арбітр–посередник, що регулює відносини між усіма політично–соціальними прошарками та групами, утримує суспільство в межах порядку та забезпечує його стабільність, потрапила під тотальний контроль і економічну владу одного клану, а отже - втратила свою самостійність.

Листопад – грудень 2013 року став остаточнимсвідченням «отупіння» владної еліти, втрати нею державницької думки, завершення чергового циклу в історії України. Власне, тому в 2013–2014 роках й виникла Революція Гідності, основною рушійною силою якої стали свідомі українці, що наважилися протистояти владному свавіллю, всеохоплюючій корупції, вседозволеності міліції та інших силових структур, адміністративним зловживанням, судовій безкарності та безвідповідальності, та, перш за все, небажанню владних верхів створити прийнятне внутрішньо українське буття, яке б відповідало європейським цінностям.

Під час Революції Гідності відбулося становлення громадянського суспільства, формування політичної та етнічної нації, а центральним їх елементом було усвідомлення відповідальності за майбутнє Української держави.

Кремлівський керманич путін не визнав конституційність перетворень в Україні і здійснив спецоперацію по окупації Кримського півострова, а потім, з метою «захисту російськомовних громадян від київської хунти», рушив повноцінною війною на області Східної України.

Саме в цей період держава пережила три трансформації, що були пов'язані з переходом від диктатури до демократії, від малосвідомого суспільства до патріотичної нації, від економічної залежності від росії до поступового оздоровлення. Відомий американський економіст Дж. Сакс – професор Гарвардського університету – зазначив, що небагато країн в історії людства розв'язували ці три проблеми водночас [7, с.12]. Варто відмітити, що Революція Гідності не була ізольованою подією, її можна уявити як епіцентр пришвидшення глибинних змін на пострадянському просторі, які завершили епоху комунізму.

Яскравим наочним приклад цього може послугувати поширене на всій території України безпрецедентне явище звергнення символів комуністичного режиму, яке в народі отримало назву «ленінопад». Революція Гідності мала неабиякий вплив на шлях демократичного транзиту, утвердження в Україні реального громадянського суспільства та пробудження національної свідомості. Остання, на думку польської дослідниці Т. Хінчевської-Геннель, є соціально- психологічним феноменом, абсолютно необхідним для імунної системи кожної нації [8, p.378].

Варто відмітити вплив Революції Гідності і на консолідацію політичної нації. Так, в основі розвитку будь–якої країни лежить єдність громадян, якщо ж такої немає, то не може бути й мови про жодний подальший поступ держави.

У зв'язку з цим варто розглянути проблему виникнення на території України «ДНР» та «ЛНР». Так, Якубова Л. Д. зазначає, що саме ці території Східної України упродовж усієї новітньої історії виступають епіцентром генерування проблеми подвійної ідентичності та мовної асиміляції, яка гальмувала всі національно орієнтовані програми в регіоні упродовж років незалежності [9, с.84]. Адже саме на східних територіях України упродовж довгого часу існувала проблема малоросійства – прийняття етнічними українцями російської ідентичності, що стало своєрідним внутрішньоукраїнським калцтвом [2, с.54]. Цікавим є те, що саме населення

Донбасу активно підтримувало процес суверенізації України в 1991 році, було джерелом страйкового руху в першій половині 90-х років [9, с.74].

Проте вже у 2001 році ситуація кардинально змінилася – згідно з даними Всеукраїнського перепису 74,9% населення Донецької області в якості рідної мови визнало російську. Це стало свідченням завершення процесу мовної асиміляції.

Варто відмітити, що до такої ситуації призвела невдала культурна політика в Україні, адже за роки незалежності було повністю ліквідовано державну систему книготоргівлі, позбавлено підтримки українського кіно, естради, музики. За таких умов держава підійшла до критичної межі втрати національної ідентичності, а східний регіон України, будучи територіально і ментально наближеним до росії, виявився найуразливішим у цьому відношенні.

Саме тому навесні 2014 року і були створені дві псевдореспубліки – ДНР і ЛНР – на чолі з кримінальними елементами, спонсорованими з Кремля. Звичайно, суспільно-політичні реалії, які зараз характерні для України, завершаться, й існує велика вірогідність того, що все таки відбудеться «очищення» народу, яке в результаті призведе до соціально-політичної єдності українського етносу.

Варто зазначити, що упродовж існування незалежної України в державі склалася така ситуація, коли реалізація цінностей європейської демократії перетворилася на певну пародію. Адже діалогу між владою та громадянським суспільством практично не стало, влада і опозиція припинили функціонувати та взаємодіяти в одному полі, кожен перетягував ковдру на себе, що призвело до делегітимізації владних кроків. В умовах поширення підкилимних рішень дорога, по якій прямувала Україна, виявилася не до Європи, її цінностей та стандартів, а до «совка», коли існування владної еліти і пересічних громадян було не в одному, а в паралельних світах. І, вочевидь, це стане однією з основних проблем на шляху від асоційованого до повноцінного членства в

НУБіП України

Європейському Союзі. Сьогодні, після завершення чергового циклу, в державі зникли дійсно політичні партії.

В сучасному парламентіпереважають «групи» за інтересами чи прихильники певного лідера. Разом з цим чітко простежується формування нових владних еліт, адже, якщо до 2013 року всю владу в руках зосереджували Харківська та Дніпропетровська групи еліт, то після Революції Гідності виникли ще й Вінницька та Львівська.

Примітним є те, що остання заручилася підтримкою фактично всіх засобів масової інформації держави. Визначальними рисами, котрі відрізняють сучасну українську еліту від попередньої, є значне зниження вікового цензу й дещо вищий рівень освіченості.

Але залишились незмінними основні об`єднуючі чинники, які зближують нову зі старою - це основоположні методи й засоби керування суспільством, тобто, це і відрив влади від інтересів народу, й ігнорування вимог демократичних сил, слабка зацікавленість громадською думкою, захоплення вирішенням своїх матеріальних забаганок, низький поріг моральних засад, що відбивається на деформації життя всього українського суспільства. Водночас, є велика надія на те, що саме поява нових владних еліт створить умови для формування демократичних засад у державі.

Європейська інтеграція виступає важливим фактором забезпечення, зміцнення безпеки країни та покращення відносини України з іншими державами. Очевидним є те, що сучасна ситуація в державі, а також рівень співробітництва з країнами ЄС в найближчий час не приведе ні до швидкого вступу України в Євросоюз, ні до її ізоляції. На даний момент надважливим для України є реалізація структурних реформ, вдосконалення функціонування всіх гілок влади, посилення ролі громадянського суспільства, що забезпечить прихильність країн єврозони до нашої держави.

Усі ці реформи необхідні негайно, адже далі зволікати не можна. Україна задля свого майбутнього повинна ствердитися як самодостатня демократична країна, яка не лише визнає, але й дотримуватиметься

європейських принципів, цінностей та стандартів. Задля цього їй потрібно впевнено прямувати шляхом євроінтеграції, адже це єдина реальна можливість мати перспективи розвитку, єдина можливість вижити. В протилежному випадку – відбудеться повернення курсу в сторону російської федерації, що означатиме втрату державності.

Варто відмітити, що суспільно–політичні реалії держави мають неабиякий вплив на співпрацю з іноземними інституціями, організаціями. Так, саме після початку неоголошеної війни з росією активізувалася співпраця України з Радою Європи, точніше, організація почала приділяти більше уваги державі. Це чітко прослідковується на діяльності Парламентської Асамблеї Ради Європи, яка своїми резолюціями підтримує, хоча й декларативно, Україну. Так, 9 квітня 2014 р. ПА РЄ своєю резолюцію засудила дії росії, пов'язані з «анексією Криму», 10 квітня того ж року ПА РЄ прийняла резолюцію, за якою делегація російської федерації була позбавлена права голосу і виключена з усіх керівних органів до кінця року.

Цікавим з точки зору дослідження є розвиток співпраці з Венеціанською комісією, яка в умовах політичної кризи 2014–2015 років в Україні, активно надає свою консультативно–рекомендаційну допомогу стосовно Законів України «Про очищення влади» та «Про засади запобігання і протидії корупції».

Саме тому, можна з упевненістю говорити, що суспільно-політичні реалії будь–якої держави прямо чи опосередковано виступають підгрунтям розвитку відносин з європейськими організаціями. У випадку з Україною – її внутрішньополітичний розвиток та євроінтеграційний курс послугували активізації співпраці з Радою Європи. Загалом же, євроінтеграція виступає найпотужнішим стимулом для виходу з кризи та подальшого зростання України. Враховуючи проблеми, що є характерними для сучасного суспільства, варто відмітити, що всі процеси, пов'язані з поглибленням демократизації, є візитною карткою України, яка стає визначальною у євроінтеграційній стратегії. Політичне керівництво держави розуміє суть цих

проблем, а підписавши Угоду про Асоціацію з ЄС, держава дала чітко зрозуміти, що не поступиться політичною домінантою інтеграційного процесу.

НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України

2.8 Стратегії порівняння оригінальних та перекладених текстів

Порівняння оригінального та перекладеного текстів є важливим етапом в оцінці якості перекладу і розумінні, наскільки вдалим виявився процес переносу інформації з однієї мови на іншу. Ось деякі ключові аспекти для порівняння:

1. Семантика і лексика: Перевірте, чи правильно відтворені семантичні та лексичні аспекти оригінального тексту в перекладі. Перекладений текст повинен передавати ті ж значення та поняття.

2. Граматика і синтаксис: Враховуйте граматичну структуру та синтаксис оригінального тексту та перекладу. Перекладач повинен відтворити правильну структуру речень та використовувати коректну граматику.

3. Стиль і тон: Оцінюйте, наскільки вдало перекладач відтворив стиль і тон оригінального тексту. Чи збережено атмосферу та емоційний тон?

4. Контекст і конотації: Переконайтеся, що контекст та конотації відтворені коректно в перекладі. Метафори, алегорії та образи повинні бути адекватно враховані.

5. Політична коректність і культурні нюанси: Перевірте, чи дотримані політичної коректності та культурних нюансів для цільової аудиторії. Перекладач повинен уникати виразів, які можуть бути образливими або спричиняти конфлікти.

6. Точність та відповідність контексту: Переконайтеся, що перекладений текст відповідає контексту та специфіці оригінального тексту. Це особливо важливо у суспільно-політичних текстах, де невірне розуміння може призвести до помилкового інтерпретації.

7. Досягнення комунікативної мети: Переконайтеся, що переклад відповідає комунікативній меті оригінального тексту. Перекладач повинен передати інформацію та ідеї тексту так, як це було задумано в оригіналі.

НУБіП України

8. Ретельність і редакція: Оцінюйте якість редагування та перегляду перекладу. Помилки та неточності повинні бути виявлені та виправлені.

Порівняння оригінальних та перекладених текстів є важливим завданням у теорії та практиці перекладу. Таке порівняння допомагає виявити різницю між текстом у вихідній мові і його перекладом, оцінити якість перекладу, а також розглянути вплив мовних, культурних та структурних особливостей на процес перекладу.

Перший крок у порівнянні - оцінити, наскільки вірно та точно перекладено оригінальний текст. Це включає в себе порівняння слів, фраз, речень та структурних елементів тексту в оригіналі та перекладі.

Потрібно порівняти, чи був вірно переданий смисловий зміст оригіналу в перекладі. Часто це вимагає аналізу контексту, використання еквівалентних термінів та виразів, а також правильної інтерпретації авторської ідеї.

Варто оцінити, наскільки вдалося вдало відтворити стиль та реєстр оригіналу в перекладі. Деякі тексти можуть бути формальними, інші - розмовними, і це може вплинути на сприйняття тексту.

Потрібно порівняти структуру оригінального тексту і його перекладу. Важливо визначити, чи були збережені загальна організація, логічний хід та послідовність ідей.

Варто розглянути, які культурні адаптації були внесені у переклад, щоб врахувати специфіку цільової культури. Це може включати в себе зміну аналогічних прикладів, символів, асоціацій тощо.

Також слід оцінити, наскільки ефективно переклад виконує свою основну функцію - комунікацію інформації між автором та читачем (аудиторією). Чи розуміє читач перекладений текст так, як має розуміти?

Деякі перекладачі можуть вносити креативність та інновації у переклад, щоб покращити зрозуміння та враження від тексту. Оцініть, чи були внесені подібні зміни та як вони вплинули на текст.

Порівняння оригінального тексту та його перекладу є важливим кроком у вдосконаленні професійності перекладача та в оцінці якості перекладу.

Воно допомагає виявити сильні та слабкі сторони перекладу і підвищити його точність та ефективність.

Оцінка ефективності перекладу є важливим завданням для перекладачів, редакторів та користувачів перекладу. Ефективний переклад - це такий, який вірно і точно відтворює зміст, смисл та ідеї оригінального тексту в мові приймаючої сторони.

Перша та найважливіша характеристика ефективного перекладу - це вірність оригіналу. Перекладач повинен передати зміст, смисл і ідеї оригінального тексту без значущих втрат або спотворень.

Ефективний переклад повинен дотримуватися граматичних правил та структури мови приймаючої сторони. Це включає в себе коректне вживання частин мови, правильну синтаксис і структуру речень.

Важливий аспект - це правильний вибір слів і термінів у перекладі. Перекладач повинен використовувати відповідну термінологію та лексику, щоб точно виразити ідеї оригіналу.

У випадках, коли оригінальний текст має культурні аспекти, ефективний переклад враховує ці особливості та адаптує їх до мови та культури приймаючої сторони.

Переклад повинен відтворювати стиль та тон оригіналу, незалежно від того, чи це формальний документ, наукова стаття або розмовний текст.

Ефективний переклад повинен бути зрозумілим та зрозумілим для цільової аудиторії. Він має передавати ідеї та повідомлення оригінального тексту без надмірних складнощів чи недорозумінь.

Ефективний переклад служить своїй меті. Наприклад, якщо переклад призначений для інформування, перекладач повинен передати інформацію чітко та вірно. Якщо ціль - переконати або переказати емоції, то переклад має бути відповідним за змістом та стилем.

Кінцева оцінка ефективності перекладу може бути здійснена шляхом звернення до аудиторії чи користувачів перекладу. Важливо дізнатися, чи

вони зрозуміли і прийняли переклад та чи вони отримали очікуваний результат від читання.

Ефективний переклад вимагає балансу між точністю передачі оригіналу та відповідністю мові та культурі приймаючої сторони. Оцінка ефективності перекладу є важливим ітеративним процесом, і вона може відрізнятися в залежності від конкретного завдання та мети перекладу.

НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України
НУБіП України

Висновки до розділу 2

Вибір стратегії перекладу - ключовий етап у перекладі. Він залежить від призначення та специфіки оригінального тексту, цільової аудиторії, культурних особливостей та інших факторів.

Дослівний переклад може бути ефективним, коли необхідно максимально точно відтворити текст, особливо в наукових або юридичних документах.

Вільний переклад може бути корисним для текстів, які мають поетичний, художній або риторичний характер, або коли точність менш важлива, ніж емоційна виразність.

Культурна адаптація та адаптація до аудиторії допомагають зробити переклад більш зрозумілим та прийнятним для мови та культури приймаючої сторони.

Ефективний переклад вимагає уваги до деталей, таких як граматика, структура, лексика та стиль, а також до специфіки оригіналу.

Оцінка ефективності перекладу може використовувати різні критерії, включаючи точність, зрозумілість, вірність стилю та структури, а також сприйняття аудиторією.

Важливо також враховувати, що стратегії перекладу можуть змінюватися в залежності від контексту та завдання. Гнучкість та вміння вибирати відповідну стратегію - важливі навички для перекладача.

Важливо пам'ятати, що переклад - це мистецтво і наука, і кожен текст вимагає індивідуального підходу та уважної роботи з мовою та текстом.

НУБіП України

Висновки:

У магістерській роботі на тему "Стратегії перекладу суспільно-політичних реалій з німецької на українську мову" було проведено дослідження, спрямоване на аналіз та оцінку стратегій, які використовуються при перекладі текстів із суспільно-політичною тематикою з німецької мови на українську. Дослідження включало в себе аналіз оригінальних текстів та їхніх перекладів, вивчення теоретичних підходів до перекладу суспільно-політичних реалій та експертні оцінки якості перекладів.

В роботі було виявлено, що вибір стратегій перекладу залежить від різних чинників, таких як тип тексту, специфіка теми, аудиторія, культурні відмінності та мета перекладу. Дослідження показало, що дослівний переклад може бути ефективним у випадках, коли точність та вірність оригіналу мають високий пріоритет, особливо у юридичних або наукових текстах.

В той же час, вільний переклад та культурна адаптація можуть бути необхідними, коли оригінальний текст містить культурно-зумовлені вирази або неперекладні терміни. Структура тексту, граматичні особливості та лексичний вибір також грають важливу роль у виборі стратегій перекладу.

Важливим висновком роботи є те, що переклад суспільно-політичних текстів вимагає від перекладача глибокого розуміння не лише мови, а й культури, політичних процесів та суспільного контексту обох мов.

Ефективний переклад у цій галузі вимагає гнучкості та адаптивності, а також уміння вибирати відповідні стратегії в залежності від конкретних завдань і текстів.

Загальною метою цієї магістерської роботи було виявлення та розгляд варіантів стратегій перекладу суспільно-політичних текстів та розробка рекомендацій для перекладачів у цій галузі. Робота над цією темою дозволила поглибити розуміння процесу перекладу та підкреслити важливість адекватного передачі суспільно-політичної інформації через мовні та культурні бар'єри.

НУБіП України

Список використаних джерел

1. Антропокультурні чинники європейського вибору України: Монографія / Авт. кол.: Є. І. Анрос, Г. І. Шалашенко, В. П. Загороднюк та ін. – К. : Наукова думка, 2014. – 303 с.

2. Берлін, І. (2012). Іншомовна політична риторика в українському та німецькому політичному дискурсі. Науковий вісник Державної прикордонної служби України, (1), 96-100.

3. Бурбак О.Ф. Реалія та способи визначення її лінгвістичного статусу // Іноземна філологія. - 1985. - С.68 - 69.

4. Влахов С. И., Флорин С. П. Неперекладене в перекладі. Софія : Міжнародні відносини, 1980. 352 с

5. Вайсбурд М.Л. Реалії як елемент країнознавства. 1972. № 3. С. 98-100

6. Гальчинський А. С. Помаранчева революція і нова влада / А. С. Гальчинський / Ін-т стратегіч. оцінок. – Київ : Либидь, 2005. – 368 с.

7. Гальчинський А. С. У Європу – через політику самоствердження / А. С. Гальчинський [Електронний ресурс] // День. – No 101. – 2004. – Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/Evrointeg/den12062004.htm

8. Гаман І.В. Національно-специфічна реалія як складова картина світу // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Зб. наук. праць. - Х. 2009. - Вип.23 - 24. - С.85 - 87.

9. Гук, І. В. (2006). Лінгвокогнітивні аспекти перекладу політичних текстів: автореф. дис. … канд. філол. наук: 10.02.04. Харків.

НУБіП України

10. Дмитренко О.П. Реалія як компонент фразеологічних одиниць на позначення соціально-економічної сфери у сучасній німецькій мові // Наукові записки НДУ ім.М. Гоголя. - Філологічні науки. - 2009. - С.106 - 109.

11. Євгененко Д.А., Кучинський Б.В., Білоус О.М., Воронкова Н.Р. Лінгвокраїнознавство німецькомовних країн: навч. посіб. - Вінниця: Нова книга, 2008. - С.44 - 47.

12. Жайворонок В.В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук / В.В. Жайворонок // Мовознавство. - 2004. - № 5 - 6. - С.23 - 30.

13. Зорівчак Р.П. Реалія в художньому мовленні: перекладознавчий аспект // Іноземна філологія. - Львів, 1994. - С.106 - 107.

14. Зорівчак Р.П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози). - Львів: Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. - 216 с.

15. Зорівчак Р.П. Реальність і переклад. - Львів, 1989.

16. Зорівчак Р.П. Статус реалії як перекладознавчого терміна // Теория и практика перевода. - К., 1985. - С.23 - 24.

17. Іваненко, Т. О. (2015). Стратегії перекладу політичних термінів з англійської мови на українську: магістерська дисертація.

18. Китайгородський, О. (2006). Теоретичні основи перекладу. Видавництво "Логос".

19. Кияк Т.Р., Науменко А.М., Огуй О.Д. Теорія та практика перекладу (Німецька мова): Підручник. - Вінниця: Нова книга, 2006. - 592 с.

20. Ковганюк С. Практика перекладу. - Харків: Наука, 1989. - 219 с.

21. Комісаренко, І. В. (2010). Політичний дискурс в аспекті перекладу (на матеріалі німецької та української мов). Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Філологія, (899), 85-90.

22. Коптілов В.В. Теорія та практика перекладу: навч. посіб. для студ. / В.В. Коптілов. - К.: Юніверс, 2003. - 280 с.

23. Кочерган М.П. Порівняльне мовознавство і проблема мовних картин світу // Мовознавство, 2004, № 5-6, с. 12-22.

24. Кундзіч О. Л. Творчі проблеми перекладу. Київ: Дніпро, 1973. 264 с.

25. Луць Л. Формування правового механізму взаємодії України з Радою Європи та Євросоюзом [Електронний ресурс] / Л. Луць // Віче. – No 7. – 2006. – Режим доступу: http://www.viche.info/journal/173/

26. Ляшенко, В. (2012). Політичний дискурс в перекладі: проблеми та пошуки. Філологічні студії, (9), 141-148.

27. Мороз А.А. Реалія як об'єкт лінгвістичного дослідження. - Бердянськ, 1999. - 104 с.

28. Ніколаєва, І. Ю. (2008). Особливості перекладу політичних текстів. Філологічні науки, (40), 137-143.

29. Огуй О.Д., Івасюк О.Я. Лінгвістика та перекладознавство: мовні концепції та способи перекладу // Науковий вісник Чернівецького ун-ту. - Вип.165 - 166: Германська філологія. - Чернівці: Рута, 2003. - С.145 - 157.

30. Полюжин М.М. Теорія і практика перекладу з англійської мови на українську. - Київ - 1991.

НУБіП України

31. Попович М. Вимір раціональності як чинник європейської інтеграції України / М. Попович ; [відп. ред. М. Попович] / Нац. акад. наук України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. – К. : Наукова думка, 2014. – 291 с.

32. Рак Н.В. Реалія в системі безеквівалентної лексики // Матеріали V Міжнародної наук. - практ. конф. - Луцьк, 2008. - С.406 – 407

33. Сакс Дж. Економіка перехідного періоду: Уроки для України / Дж. Сакс, О. Пивоварський ; [пер. з англ. О.Пивоварський]. – К.: Основи, 1996. – 345 с.

34. Сахащик О.І. Мовні реалії та способи їх перекладу // Наук. вісник ВНУ. - № 2. - Луцьк, 2008. - С.85 - 87.

35. Соломаха А.В. Вербалізація етнореалій у сучасній німецькій мові // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя: Збірник наукових статей / Ред. Самійленко В.Г. - Ніжин: НДУ ім.М. Гоголя, 2005. - С.67 - 72.

36.Соломаха А.В. Функції мовних одиниць, що вербалізують етнореалії в сучасній німецькій мові // Сучасні дослідження з іноземної філології. Зб. наук. праць. Вип.4. / Ред. Фабіан М.П. - Ужгород: ПП Піголіцип П.Ю., 2006. - С.444 - 453.

37. Степаненко, О. В. (2018). Мовні та культурні особливості перекладу політичних текстів з німецької мови на українську: магістерська дисертація.

38. Тойнбі А. Дж. Дослідження історії : у 2-х томах. – Т. 1. / А. Дж. Тойнбі. [пер. з англ. В. Шовкуна]. – Київ : Основи, 1995. – 614 с.

39. Якубова Л. Д. Етнонаціональна історія Донбасу: тенденції, суперечності, перспективи в світлі сучасного етапу українського націотворення / Л.

Якубова ; НАН України, Ін-т історії України. – Київ : Інститут історії України НАН України, 2014. – 109 с.

40. Chynczewska-Hennel T. The National Consciousness of Ukrainian Nobles and Cossacks from the End of the Sixteenth to the Mid-Seventeenth Century / T. Chynczewska-Hennel // Harvard Ukrainian Studies. – 1986. – Vol. X. – No 3/4. – P. 378–391.

41. Duden. Grammatik der deutschen Gegenwartssprache / hrsg. u. bearb. Von Günther Drosdowski in Zusammenarbeit mit Peter Eisenberg ... [Autoren: Peter Eisenberg ...]. - 5., völlig neu bearb. u. erw. Aufl. - Mannheim ; Leipzig ; Wien ; Zürich : Dudenverl., 1995. - 864 S.

42. Fleischer W. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache / Wolfgang Fleischer. - 2., unveränderte Aufl. - Leipzig : Bibliographisches Institut, 1974. - 361 S.

43. Guben B. Schwarz, Rot und Gold: Biographie einer Fahne. - Berlin: Ullstein, 1991. - 422 S.

44. Helmann M., Teichmann K. Worter und Leute. - Mannheim, Zürich, 1990. - 320 S.

45. Korunets I. V. Theory and Practice of Translation. Vinnytsya : Nova Knyha Publishers, 2001. 448 p

46. Newmark, P. (1988). A Textbook of Translation. Prentice-Hall International.

47. Nida, E. A., & Taber, C. R. (1982). The theory and practice of translation. Leiden: E.J. Brill.

НУБіП України

48. Ortner L. Substantivkomposita (Komposita und kompositionsähnliche Strukturen 1) // Deutsche Wortbildung: Typen und Tendenzen der deutschen Gegenwartssprache; eine Bestandsaufnahme des Instituts für Deutsche Sprache, Forschungsstelle Innsbruck. Vierter Hauptteil Sprache der Gegenwart, Bd. LXXIX / Lorelies Ortner, Elgin Müller-Bollhagen. - Berlin ; New York : de Gruyter, 1991. - 863 S.

49. Österreichisches Wörterbuch. - Wien: Verlag Jugend und Volk, Österreichischer Bundesverlag, 1990 - 501 S.

50. Pym, A. (2010). Exploring translation theories. Routledge.

51. Venuti, L. (2008). The translation studies reader. Routledge.

НУБіП України

НУБіП України

НУБіП України

НУБіП України

Н

Н

НУБіП України

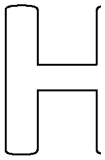
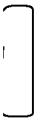

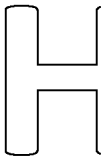
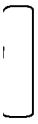

НУБіП України

НУБіП України

НУБіП України

НУБіП України

НУБіП України